

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIII
47 (447)
Simbătă
21 noiembrie
1970
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Salonul național al cărții

S-a deschis zilele acestea, în București, la Dalles, Salonul național al cărții. Ne vom opri numai la câteva din semnificațiile și perspectivele la care invită acest eveniment. Actele culturale de o asemenea factură nu pot fi decât laudabile, un Salon al cărții a fost nu numai așteptat, dar se și impunea în urma unor progrese culturale, de substanță, cu totul deosebite, înregistrate în ultimii ani. Evenimentul prezintă noutate, afinența de public fiind una din mărfurile. Editurile din țară și din capitală sînt înfrunite în acest Salon, expoziția de carte depășind nu numai ca anvergură obișnuitele manifestări, care oricît de reușite ar fi fost n-au știut să se facă îndeajuns de atractive și nu dovedeau un accentuat gust pentru personalitatea expunerii. Salonul național al cărții poate avea darul să trezească spiritul de emulație și în ceea ce privește celelalte activități organizate în jurul cărții și desfășurate în cursul anului. Cîștigîndu-și un sens director, cultivîndu-și ambiția de personalitate, gustul pentru inițiative noi și variate, manifestările obișnuite ar tinde astfel să-și găsească încununarea într-un „întreg”, într-un salon de toamnă, de însemnătatea celui inaugurat la Dalles.

Ceea ce trebuie remarcat în primul rînd, e că Salonul național al cărții, venit în sprijinul marelui public, oferă puncte de sinteză, ale activității editoriale, ale vieții cărții în contextul cultural actual al țării noastre. Diversificarea editurilor este de dată recentă și iată că semnele cele bune pot fi distinsse cu precădere în expozițiile Salonului. Editurile mai vechi cu activitate deja consacrată își reconfirmă rigurozitatea și prestigiul, cele relativ noi sau foarte noi vin să-și impună, cu un plus de ambiție, personalitatea. Pentru că Salonul, întrunind editurile într-o expoziție națională de carte poate incita la o acvitate competitivă de real interes pentru viitor, invită la o aleasă fînută a cărții și la un reperoar de substanță al tipăriturilor. Evident pentru succesele editurilor participante, cartea scapă de sub uniformitatea prezentării cu care ne obișnuisem nu cu mult timp în urmă. Salonul aduce, prin întregul său, dovada interesului deosebit pentru pluralitate culturală, pentru extinderea și diversificarea activității editoriale. Cartea politică, cartea științifică și tehnică, cartea de artă și de literatură își prezintă nu numai succesele ci și etapele noi ale unui destin editorial. Destin care se arată deschis unor frumoase și ambițioase acte de cultură menite să-și înscrie aportul la marea operă națională de dezvoltare a poporului nostru.

Poate că printre multele lucruri ce s-ar cere în plus unui viitor Salon ar fi o mai mare atenție la calitatea de „amfitrion” a fiecărei edituri participante. Vizitatorul ar fi astfel mai puțin singur printre cărți și cu cărțile. „Amfitrionii” ar putea pregăti, în cadrul specializării editurilor respective, întâlniri atractive cu autori de cărți (oameni de știință, scriitori, traducători), cu pictorii, sculptorii și graficienii prezenți în expoziția de carte cu albume de artă. Porrețele oamenilor iluștri din istoria culturii și științei noastre, dacă ar însoți expozițiile, dacă s-ar folosi discret discoteca cu „voci de aur” cînd vizitatorii ar dori lucrul acesta, dacă s-ar oferi scurte documentare cu istoria tiparului românesc, cu drumul cărții de la autor, editor și tipograf la cititor — Salonul ar căpăta viață, ar căștiga extrem de mult în rolul său instructiv. Altfel modalități există pentru a răspunde altor întrebări ale vizitatorilor, iar editurile și editorii ar avea din plin șansa de a-și manifesta personalitatea.

LUCEAFĂRUL

cronica pietonului

Construirea cărții

Cine asistă la tipărirea unei cărți, de la primele măsurători tehnice pînă la „obiectul” acela asupra căruiu ne aplecăm în librării, cu interese, curiozitate și respect — există o religiozitate a omului privind cartea — este frapat de incertinea lucrului. Nu-i vorba de întirzierea produsă de cauze străine procesului editorial, de micile șicane de preferință pentru un autor în dauna altuia. Ne gîndim la incertinea dată, la timpul de creștere și de naștere a cărții.

Și o casă se ridică atît de enervant de încet, față de dorința de a fi în ea cît mai repede. Intre temelie și acoperiș există însă o distanță, distanța biologică a formării oulului, mlezului, învelișului protector — un miracol, și cartea este unu! — nu se poate face cît al bate din palme. Intii, în cazul ei, al cărții, se cere o lungă și permanentă țesire din eroare, din eroarea posibilă a plumbului, așa cum sculptorul, cioplind blocul de marmoră — înălțurînd toate accidentele substanței modelate, sau tot ceea ce ea, prin jocul hazardului, propune împotriva voinței artistului. — caută să dea feții o anume expresie, și nu alta.

La nici un alt obiect de consum, greșeala, în construcție, (rebutul) nu capătă un înțeles mai grav, ca într-o carte greșită, numai pruncii născuți monștri inspiră aceeași repulsie. Asta pentru că menirea unei cărți este să fie vie, armonică întru totul.

Ce nu cunoaște ades editorul, (și ce cunoaște un bun și adevărat editor) e cum se respinge greșeala cealaltă, de dinăuntru, și ce suferință-i o pagină prost scrisă și din cîte refuzuri-i eroare se ridică a carte.

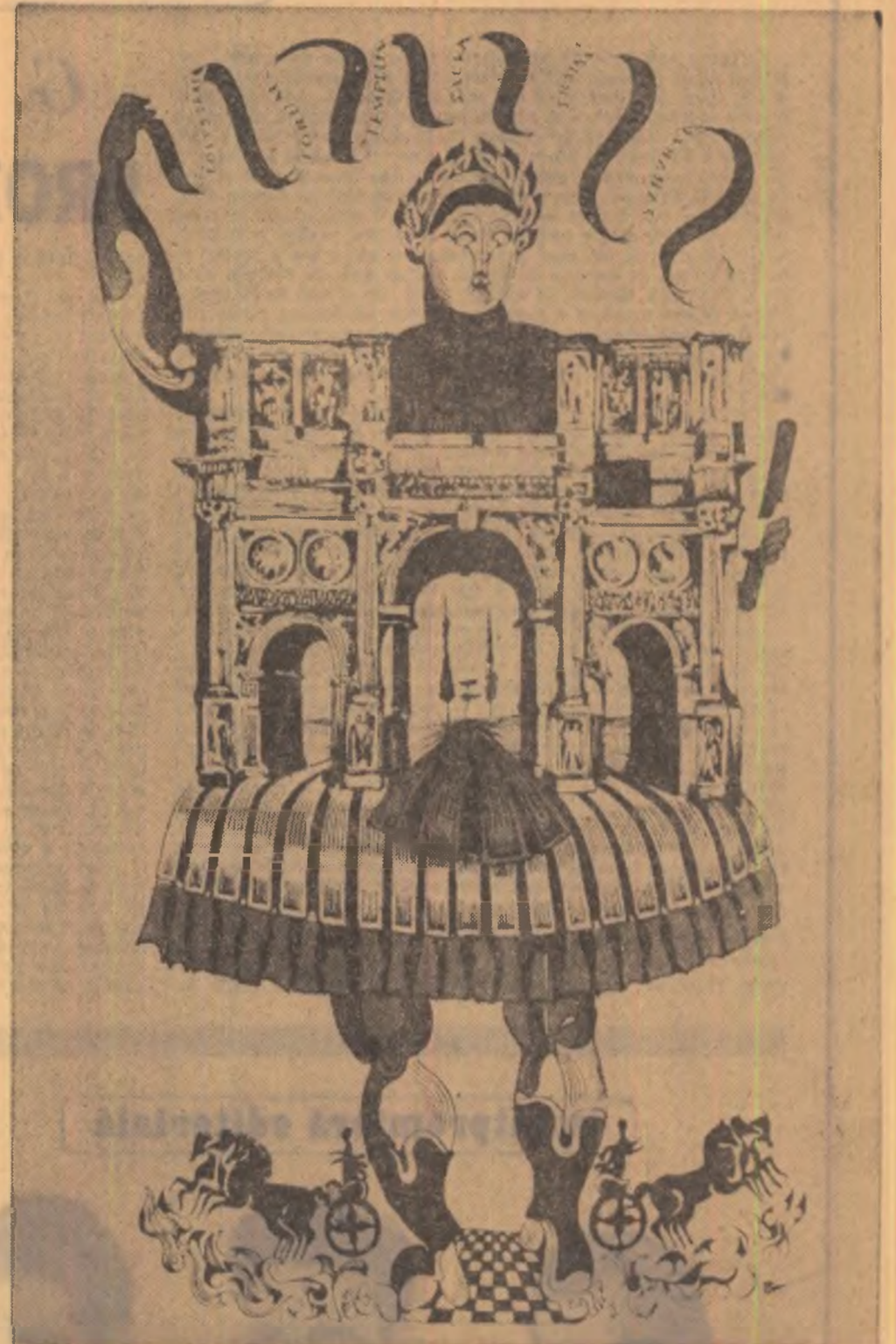
CANDID

1 In SALONUL NAȚIONAL AL CĂRȚII, 21 de edituri din țară și din Capitală: Academiei, Albatros, Cartea Românească, Ceres, Ion Creangă, Dacia, Didactică și Pedagogică, Eminescu, Enciclopedică Română, Junimea, Kriterion, Medicală, Meridiane, Minerva, Militară, Muzicală, Politică, Tehnică, Științifică, Stadion, Univers.

2 În cadrul SALONULUI expun ilustrații de carte: Lazăr Agneta, Emil Chendea, Elena Chinschi, Ion Deak, Iacob Dezideriu, Gyorgy Mihail, Adrian Ionescu, Kalab Francisc, Ligia Macovei, Gheorghe Marinescu, Val Munteanu, Ștefan Nastac, Livia Rusz, N. Săftoaia, Nicolae Sirbu, Done Stan, Octavia Țarlungă.

IN ACEST NUMĂR

- 3 Teatrul lui Blaga și un experiment
- 4 Prea-fericitul pe ecran normal de Ilie Constantin
- 5 Sport: Muzeul de ceară
- 6 Poșta redacției de Fănuș Neagu și Cezar Baltag
- 7 Revista străină
- 8 Poeme de Henri Michaux traduse de Vasile Nicolescu

Ilustrație de DONE STAN la „Pseudo-Kinegetikos” (Din Salonul național al cărții)

Un prieten mi-a povestit azi, foarte vesel, un coșmar care l-a chinat toată noaptea. Se făcea că ajunsese pe masa de operație și că chirurgul îl tăia o bucată de intestin și l-a vira sub nos cu o expresie sardonică: „Uită-te, parcă îl spuneai, și învață-te minte de-aici înainte să mai crezi, cînd te doare ceva, că nu e cancer”.

Și s-a dat apoi jos de pe masă cu moartea în suflet și s-a întors la al lui. Era limpede: va muri curînd. Da, și-a spus, îl lasă laodre le camp, cum a exclamat Tolstoi cînd și-a dat și el seama că totul s-a sfîrșit, că adică, trebuie să ne cărmă de pe suprafața pămîntului, să spălăm putina. Nu mai era chiar foarte tînăr, avea și copii, situația lui nu era chiar așa de disperată, totuși, a muri fiind o idee totdeauna îndepărtată și cu dată nesigură, cînd îndepărtarea se micșorează vertiginos și data nu mai e deloc incertă, tot ceea ce știm noi despre moarte deodată nu ne mai ajută decît foarte puțin, mi-a povestit mai departe acest prieten, „De pildă, a adăugat el, gîndirea: moartea e un vis, domeniul imaginației. O fi pentru cel neamenințat, dar pentru cel aflat sub ghiora ei, nu e deloc un vis. Chiar în vis, cum eram eu, nu era un vis! Era un chin al existenței condamnată să nu mai fie. O svicolire!” „Dar spiritul?” l-am întrebat. „O, spiritul suferea și el fiindcă știa că o să fie curînd gonit din casă, și să moară și el fiindcă să treasă o secundă marelui spirit din care

făcea parte și care guvernează universul”. „Numai o secundă?” l-am întrebat eu neliniștit. „O, da! l-m-a răspuns, și asta chiar dacă unii dintre noi reușim să prelungim această secundă prin urlete de sirene care să se audă pe o mare parte a pămîntului sau dacă ne ridicăm stătuți curînd după aceea cloanele cu aer comprimat încep să pîrlească”.

Am urmat o nouă tăcere apoi medicul l-a răspuns, nu intru totul împene-trabil, totuși acoperit: „Fă-te dum-neata intil sănătos, să leși de-aici, și pe urmă la vară încolo vedem noi unde mergem”.

IN FIECARE SĂPTĂMINĂ,
MARIN PEDA
RĂSPUNDE LA O ÎNTREBARE

Un coșmar

la baza acestor statui și le vor dăbori fiindcă au fost ridicate datorită științei noastre de a specula ceea ce au în ei imbecil, oamenii, dar care își revin totuși repede îndată ce murim”. „Și pe urmă? Cum te-ai trezit?” l-am întrebat.

S-a trezit inundat de o imensă fericire. Așadar nu fusese decît un vis! Și s-a culcat la loc. Coșmarul însă a revenit. Se făcea că se afla la o masă, la o petrecere, la care era prezent și chirurgul cu echipa lui, care l-a adresat cu degetul așa un fel de amenințare că n-a fost cuminte, „N-aveți cancer!” l-a spus acesta ca și cînd bolnavul l-ar fi jucat o festă și el închi-dea ochii, lertindu-l, așa cum trebuie iertat cel care iese viu după ce salva plutonului de execuție a trecut peste el. „Dar virtuțile negre ale filamentelor celulare?” a zis atunci unul din ajutoarele lui, ca pentru a-l feri pe Marele Măcelar de o eroare care l-ar discreditat. „Nu, virtuțile negre ale filamentelor au altă semnificație!” l-a răspuns acela și fi-fi-fi, și ti-ti-ti, a început să-l explice cauza fenomenului. Ajutorul său păstra mai departe pe chip o expresie de încăpăținare, nu se lăsa convins și își rezerva mai departe dreptul de a nu reveni asupra verdic-tului inițial. Într-adevăr, nimic nu mai e sigur cînd apare o astfel de suspiciune și chinul a pus iar stăpînire pe el și pe urmă iar s-a trezit. Ce porcărie! A exclamat prietenul meu indignat și a renunțat la somn, s-a îmbrăcat și a le-git afară.

Măcar la el fusese doar un vis. Dar o dată m-am dus la un spital după un rezultat și l-am găsit pe medic stînd de vorbă cu cineva îmbrăcat în uniforma bolnavilor. Erau amîndoi pe treptele de afară ale spitalului, la soare, tăcuți, rezemați de zid. Bolnavul, în halat roșu închis, un bărbat tînăr, negricios, cu vinele de la mîini și de la picioare subțiri și fine. Avea un semn de boală mic în formă de cruce. Îl auz că rupe tăcerea. „Și la vară, zice, mergem împreună, cu mașinile, în Moldova, să facem minăstirile și să dormim la Vărațic”.

A urmat o nouă tăcere apoi medicul l-a răspuns, nu intru totul împene-trabil, totuși acoperit: „Fă-te dum-neata intil sănătos, să leși de-aici, și pe urmă la vară încolo vedem noi unde mergem”.

Marin PEDA

G. Dimisianu PROZATORI DE AZI

G. Dimisianu scrie cu precădere despre cărțile de proză, și critica lui se remarcă prin obiectivitate și efort analitic, două însușiri, după noi, demne de cea mai înaltă laudă. Azi, când este o întrecere între critici în a fi cu orice preț subiectivi, căzând adesea într-o vinovată frivolitate, G. Dimisianu manifestă o sănătoasă disciplină. Își alege cu grijă obiectul analizei și i se pune fără complexe. *Prozatori de azi*, cartea recentă, face și dovada că G. Dimisianu nu are prejudecata formulor ilustre, nici pe aceea — mai subtilă — a generațiilor. El comentează cu o egală curiozitate cărțile tuturor, tineri și bătrâni, realști și fantastici. Nu are prejudecăți, ceea ce nu înseamnă că nu are și preferințe. Preferința, în materie de proză, merge spre un realism modern, psihologic, detașat de vechile inerii. Un articol de început: *Citeva repere numește o parte din clișeele ce domină proza română de două decenii și examinează cu liniște încercările, tinerilor mai ales, de a revoluționa metoda epică. Se observă numărate în comentariul spiritului de echilibru, dorința de a fi drept și exact.*

Cartea reprezintă și un efort de a pune ordine în materia fără ordine a prozei actuale. Este, dacă nu ne înșelăm, pentru prima oară când se încearcă o clasificare a epicii după alt criteriu decât acela al generației. Criteriul este, aici, stilul sau mai bine zis dimensiunea interioară a narativului. Vom avea, în consecință, realști sociali și psihologici, romancierii *totali*, prozatori fantastici, analști și cauziști, onirici, creatorii antiepicului sau lirici, poematice. Clasificarea este, ca oricare alta, discutabilă, însă nu acest aspect este important. Important este dacă ea nu sărăcește, simplifică materia epică și mai importantă decât orice este calitatea analizei. Despre aceasta avem de spus câteva lucruri.

Însă întâi, care este sensul de evoluție al prozei actuale? În-cotro merge ea? O carte de critică trebuie, într-un chip sau altul, să răspundă și la această întrebare. G. Dimisianu examinează chestiunea și observă o extindere a epicului spre zonele difuze ale psihologicului, o îmbinare — pe de altă parte — între real și fantastic și tendința indeosebi de *dez-epicizare*, ceea ce presupune fuga de construcțiile clare, retragerea în parabolă și simbol. Nolle serile de prozatori manifestă mai ales un scepticism programatic față de creație în înțelesul consacrat al noțiunii. Faptul este indiscutabil și poziția prudentă a criticului se înțelege. El e, în fond, de opinia verificată că, oricare i-ar fi formele și oricâte unghieri de vedere am accepta, epica trebuie să rămână epică, adică observație, tipologie, meditație asupra condiției individului, cu un cuvânt: creație. Criticul vorbește și de o *resurrexio neosimbolistă* ca o reacție față de realismul ilustrat și didactic. *Neosimbolismul*? Termenul nu-l bun, dar înțelegem ce vrea să spună criticul: infuzia lirismului în proză, ștergerea granițelor dintre genurile literare, simbolistica zidită în

operă, chiar și în aceea programatic obiectivă, lucidă, indiferentă.

Ar mai fi ceva de zis privitor la proza contemporană: penetrația filozofiei obsesia metafizicului, interesul din ce în ce mai evident pe care îl au scriitorii (vorbim de cel conștienți de formula lor) pentru o literatură a *determinărilor multiple*. Individul este cercetat cu mai multe rinduri de lentile și în condițiile lui particulară se caută un *destin*. Acesta presupune, lângă relațiile sociale și existența unei spiritualități adânci, ordonatoare. Față de proza interbelică s-a făcut, în această direcție, un pas. Însă cu ce consecințe pe planul artei? Paradoxul prozei noastre e de a se fi complicat peste măsură, de a suferi de un fel de complex al mijloacelor de expresie. Respingem prejudecata metodei optime, unice în literatură, dar manifestăm un curios fanatism față de alte metode. Impurăm de peste tot și trăim vesnic cu obsesia de a nu fi suficient de sincronici. Ne este teamă de a nu rămâne provinciali. În urma Europei și din această pricină punem un exagerat preț pe tehnică. Observația este sacrificială în favoarea limbajului, și în această vreme nu conținem a ironiza calofilia, cultul pentru expresie. Cădem astfel într-o insolubilă contradicție. Paradoxală este și proliferarea formulor de excepție în literatura contemporană, prețu rea din cale afară de mare (am spus și altă dată) pentru aluzie, parabolă, pentru proza cu zece învelșuri și cu mulți multe rinduri de chei, în dauna creației de caracter. Să fim bine înțeleși: nu este vorba a respinge principalul o operă în care s'at ascunsă o fabulă și nici de a privi cu ochii sceptici o experiență în această direcție, ci numai de a semnală un fapt anormal, și anume că din zece cărți de proză, opt sînt ezoterice, parabolice, și numai două își propun a observa cu luare aminte condiția de existență a omului de azi.

Cum privește G. Dimisianu aceste fenomene? El caută mai întâi în operă inima ei (tema) și, în al doilea rînd, examinează direcția în care se înscrie. *Moromeții*, *Risipiitorii*, *In-rusul* sînt puse sub semnul unui *realism complex*, social și psihologic, cu observația că prozatorul urmărește relația individului — timp. Analiza este fină, la obiect, cu multe sugestii noi. Cu unele nu sîntem de acord, dar aceasta nu înseamnă nimic. Este, de pildă,

atit de senin esecul eroului din *Intrusul*? G. Dimisianu crede că da („salvat din marasmul eșecului individual prin nobila tentativă a detașării”), însă noi interpretăm altfel faptele. Ratarea lui Surupăceanu este, omeneste, inexplicabilă și individual, chiar dacă își va găsi un rost în altă parte, va rămîne din punct de vedere moral o victimă absurdă a împrejurărilor. Cartea se ferește să dea o soluție și în această indecizie vedem o sugestie mai adîncă a tragediei ce a copleșit un individ înzestrat cu însușirile necesare pentru a triumfa în viață. Dar n-a reușit decît să fie un înfrînt fără putința de a înțelege de ce.

Oarecare dezacord intervine și în ceea ce privește *expansiunea eșecului*, semnalat pozitiv, și de drept, de G. Dimisianu. Literatura română duce încă lipsă de spirite speculative și de observatori imparțiali și calificați ai fenomenului moral. Un bun eșec nu înseamnă însă și un bun prozator. Demonstrația criticului nu ni se pare, aici, concludentă și citeva din cărțile pe care el le laudă ni s-au părut a fi niște prestigioase eșecuri.

Să reținem și alte păreri. La N. Breban, G. Dimisianu remarcă fascinația forței și numește *Francisca* un roman al *energilor*. Observația exactă, formulă fericită. *Animale bolnace* ar fi un roman *total*, dar cum să citim acești termeni? Formulă are nevoie de o elucidare. Explicată și justă este cealaltă observație, cum că *Animale bolnace* ar fi „un roman al universurilor închise, cu mare concentrație de fapte pe spațiu minim, cu perindarea în mișcarea circulară a acelorasi siluete pînă la instaurarea unui climat obsesional”. Ștefan Bănuțescu și Fănuș Neagu sînt puși laolaltă, în rubrica prozei cu tendințe spre fantastic. Tendința este indiscutabilă și G. Dimisianu dă și în acest caz citeva puncte de reper.

Analiza este, în genere, pertinentă, ascuțită, fără injustiții. Ea încorporează o sferă largă de subiecte, atîngînd și zonele pe care critica lecolește de regulă. Cărțile debutantilor, de pildă. Am citit cu viu interes comentariile despre *tentativa onirică, insurrecția antiepică, noi atitudinii realiste*, unde sînt grupăți prozatorii din nou val, unii interesați, alții nu. Privirea criticului este perspicace și obiectivă lui (cînd sînt) motivate. Tehnica analizei este aceea a fotografiei de sus. G. Dimisianu scrie concentrat, vizînd esențialul din operă, fără risipă de vorbe. Stil sobru, explicativ, demonstrație supraprețuită îndelung, fără evadări din subiect. Fantezia critică se mistuie în cronică și cronică se ține strîns de cartea pe care o comentează. Criticul are totdeauna o idee clară despre curte și dă o judecată fără echivoc despre valoarea ei. *Prozatori de azi* este, sub acest raport, un volum exemplar. Să semnalăm în paginile critice ale lui G. Dimisianu și o frumoasă discreție, o lipsă de ostentație și un respect demn de stimă pentru valorile autentice.

Eugen SIMION

avantpremieră editorială

CORNELIU ȘTEFANACHE

IOSIF PETRAN

RADU CIOBOTARU

Paralele

Faruri în ceață

Coordonate întime

Roman. Editura „Junimea” — Iași.

Roman. Editura „Eminescu”.

Versuri. Volum de debut. Editura „Albatros”.

Scrisori imaginare

LAUTRÉAMONT sau portretul din vis

Cu fața acoperită de văl, Isidore Ducasse a dispărut și nimeni nu-și amintește surisul, ochii sau culoarea părului său...

Prin lume circulă în schimb, un om ciudat, cu ochi de lumina cenușei, semănînd schiței încerte pe care imaginația o citește în formele labile ale norilor. *Cîntecele lui Maldoror* au fost o revelație, o neliniște și un nebănuit tărîm. Care e astăzi, la un veac de la moartea autorului, semnificația mult disputatei opere?

Léon Bloy vedea în ea o asociere de paroxisme bizare, Remy de Gourmont — un test de rătăcire mintală, Gide — o trecere spre viitor, Ramón Gomez — meditația unui solitar, iar Breton, o profetie, purtînd în germene flamele suprarealiste. Critica debusolată nu știa unde să-l încadreze pe straniu, „intrus”, venit parcă să contrazică toate regulile statocornice. Romantic... așa cum pretinde Edmond Jaloux? ... Lautréamont sparge tiparele oricărui clasicism și canon prescriis, dar în comparație cu scrierea sa, chiar cel mai liberal romantism apare canonic și retrograd.

Tocmai pentru că renunță la vechii idoli, trebuie să ofere, să zidească în locul lor altceva, ceea ce nu va semăna cu nimic, deoarece e o sinteză din toate, topită într-o vastă respirație epeică. Printre izvoare sînt citați, de obicei: Young, pentru o mohorîtă grandilocvență, Dante — ca mentor vizionar, și Byron, doct cunoscător al satanismului. Asociațiile esențiale nu pot ocoli însă nume ca: De Sade, Bosch, Poe și nici spiritul negator nietzschian.

185 de bestii cu aripi, cu solzi, cu blană, cu ghiare, dinți și ventuze mai ales, se tirăsc, zboară, pășesc sau inoată prin universul acesta, în care de-

miurgul însuși e metamorfozat cu sarcasm în „l'Éternel à face de vipère”, conducîndu-și imperiul prin energia teribilă a agresiunii. Malraux amintea de un procedeu inedit al *Cîntecelor lui Maldoror*, dar astăzi, cred, putem vorbi fără teamă de Lautréamont creatorul unui *nou stil*. Nu o variantă subsumată romantismului, cum afirma Jaloux, ci o matrice cu entități proprii, ale sintaxei limbajului și gândirii, dar mai cu seamă a esteticii imagistice moderne. E greu de spus cît îi datorează Proust, Gide, Kafka, iar dintre români, de pildă — Vineau.

...Și Lautréamont continuă să fie descoperit și redescoperit. Totuși portretul lui rămîne învăluit și obscur, el continuă să ne suridă abstract din personaje, zeități exotice și stihii: „Eternul cu fața de viperă” sau *Dazet* — spiritul binelui reprezentat ca batracian, „carucațiță cu privire de mătase”, „monarh al mlaștinei”, mișmă sau rîie. A trebuit să vină Dalí să deseneze cu ochii închiși un portret obținut fantastic, prin „metoda paranoic-critică”: Zărim ca prin ceață un singur ochi — cel sting, viu, pe celălalt s-a așternut o bură de nisip gri... o bărbie pură și gura feciorelnică. Un cenușiu pal e totul, chip zgariat pe moloz, pe zidul care ne desparte de haos și în care Lautréamont pare un joc pictat de igrasiile neantului absorbit în peretele prea subțire al conștiinței. Imaginea contelui de Lautréamont e reversul celebrului tablou al lui Dorian Gray din povestea lui Wilde; și mi-o închipui ca pe o oglindă a întineririi sufletului nostru. Se limpezește... Abia spre asfințitul mileniului va deveni un portret realist.

Mircea VAIDA

posta redacției

CONSTANTIN ALEXANDRU. Cînd o poezie poartă specificarea „Pentru publicare” mă intimidă, dar foarte puțin. Cînd poartă titlul *Caznă mă podădesc lacrimile*. În fine, cînd o citești și ea sună astfel: „De, ore-ntręci mă zbat din greu / Și-mi pipăi mîntea-n ascunzături / Dar nu găsec nici-o idee / Nici măcar alte mărunțuri”, izbucnesc în hohote de plîns și neconsolat o trîmit peste umăr, in., eternitate.

BERTI VASILE. De mult visez la o antologie de versuri naive. Cele de mai jos ar figura la loc de frunte: „La dans cînd tu m-ai învitat / Eu rușinos am refuzat / De braț atunci tu m-ai luat / Ce mai era să spun, am acceptat). În ritmul muzicii de dans / O voce doar a răsunat / Și-o coardă de la dame-vals / Atîta doar am așteptat”.

ANTIM CRIS. Un vers frumos: „Pleoapa e a aripă de inger / Pe care depărtări se răstîngesc”. În general, începutul nu e rău. Dar pseudonimul miroase a tîmție.

MORLOVA FLOREA. „Am scris mai multe poezii și o povestire poliștă”. Una din poeziile trimise, intitulată „Copila mea cu ochii de saten”, trebuie s-o transcriem, măcar parțial: „Nici nu-ți cunosc frumusu-ți nume / Că de ar fi pe tine să te chem / Ți-aș pune-un minutat prenume / Copila mea cu ochii de saten”. La una ca asta chiar că nu s-ar fi putut aștepta biata copilă. Va rămîne tablou și din ochii ei de saten vor cădea două lacrimi de fierbinte recunoștință.

PETRU BOCA. Textul care începe cu versul: „Prin aer, oameni fără trup” este, cred și cel mai realizat.

M. CALIN PELINN. Versuri, parțial frumoase: „Singur aștept nerostit / Să cazi peste umerii mei / Să rădăcoasă / Balsam cu părtnă de lacrimi / Și somn”. „Balsam” pică prost.

A. DENYS. Versuri pedestre. Nimic excepțional în ele, nimic peste mijlociu, decît poate, doar, cîte un vers, izolat și involuntar aberant, precum: „Femeile le înșelăm cu păsări”. În rest, nimic.

CONSTANTIN CODRIN. Ultimele două poezii tîmii confirmă buna impresie de mai înainte. Citez frumoasele strofe din prima poezie: „Să îndrăznesc plecare cu un a-daos pur / Cîntec hermafrodit îngheață pe mîninge / Amiaza cărni nu mai coace-n jur / Sărutul stelei stîrne nu mai ninge / E cineva orb și-i singur și căderea / Poate-ar dori s-o vinădă de s-ar mai putea / Cînd

se pornise clopot și-n urma lui durerea / Altarului ființei în sine cu o stea”. Necristalizate deplin, aceste versuri certifică incontestabil, talentul dv.

NIMENI. Cu citeva tăieturi, foarte puține, transcriu această poezie care nu mi-a displicut. „Plouă / Inima atîrnată de un fir / De tavanul neantului / Picură o dată cu bătăile de / Ceasornic uzat / Sufletul / După o ploaie cu lacrimi / Cu soare / Se înalță cu apa de ploaie / În spiră de pe cealaltă lume / Plouă”.

În fine, dl. sau d-șoara Nimeni mărturisește a avea numai 16 ani. Vîrstă, oricum, inevitabilă.

Cezar BALTAG

BIANA NORD. „Cele două pagini de cuvinte” purtînd ca titlu cuvîntul „Ape?” rezemat într-un semn de întrebare nu sînt rude cu cele patru pagini care au apărut în revistă. Te reperi. Baia și așteptarea femeii sînt scrise cu mîna stingă, dreapta n-ar fi isclitit sub ele. Trimite-mi toate schițele pe care le-ai scris sau treci pe la redacție cu ele.

COPAC REGAL. Majestate, văd, auzul că numele manuscrisului: „Despre singurătate”, „În linie galbenă”, „Pestera” și „Ghearele florii” sînt niște săculețe pline cu pîmînt sterp. Să trecem să ne arunăm ochii asupra următorului pasaj: „Clorofila în nervoase tulburi se retrăgea; eu eram singur, singur și Ea îndrăznea să spargă zidul. În nervi instrumente dentare rliciau ne-ntrerept (grăsimia surtului tău liniștindu-mi ochiul supt)... și să ne întrebăm apoi care tramvai duce la Bercești și care e ora cea mai bună pentru stropit pernele cu sirop de sfeclă. Schița „Luță” mi-a lăsat impresia că e scrisă din zădărnice. Dar, știți, eu sînt republican și vă anunș, Altefă, că n-o să paștem fluturi împreună.

LELIA. Din cele citeva „puncte de suspensie” pe care mi le-ai trimis am înțeles că ești foarte, foarte tînră și c-ai avut un necaz în dragoste... „Rămas Bun. O inimă plînge, plînge cu lacrimi ascunse, căci o alta, pe-crechea el, pleacă, pleacă fără s-o cunoască, fără să se mai întoarcă vreodată”. Părearea mea sinceră e să zici bogdaproste c-ai scăpat de golan și să nu mai pui pe hirtie povești de-astea.

AL. OBLU. „Douăzeci și patru de scaune” — îngrijit scrisă, dar retorică. Ai luat scaunele dintr-o sală de ședințe unde tot anul se bate cu pumnul în piept. Dacă vrei să izbutești încercăci, zic eu, cu niște scaune de la cantină.

ȘTEFAN BADEA. Un ciclu promițător. Citez din „El Dorado”: „Spre El Dorado / Aleargă / Și cai și oameni / Și căruțe hodoroșe / Grăbesc spre El Dorado / Spre El Dorado / Unde curcubeiele se schimbă-n aur / Și fetele devin filicăi”. Acuma, că și-am dat puțină nădejde, trebuie să-ți spun că blciul se ține în El Dorado o singură dată într-o viață. În rest, circuiuna din colț.

IOM MORARU. Susții că te jucați și că din joacă ai descoperit America. Toți ne lăudăm cu chestia asta, nu ești singurul. Pe unii îi crede lumea, pe alții îi fuieră. Dumneata, însă, trebuie să nu te amesteci în povești, fiindcă întii trebuie să înveți ce să faci atunci cînd descoperi America. Descoperă-o tu știi. Dovadă, versurile: „Am descoperit America / Și eram mai aproape de Soare / De stelele mele roze / Din fundul gropii infinitului”.

DOINA LAȘCU. Voi încerca să-ți public povestirea.

Fănuș NEAGU

avantpremieră editorială

ION IUTUNA

Vina culorilor

Versuri. Editura „Eminescu”.

DUMITRU GRIGORAS

Pe margine de sulț

Versuri. Editura „Litera”.

Replica lui Bérenger

Cînd pronunțăm cuvîntul „brutalitate”, nu ne gîndim neapărat în sensul lui inițial. Îl folosim, de altfel, frecvent în accepții mai abstracte: violență, grosolanie. Și totuși cuvîntul păstrează, etimologic, un înțeles pe care nu-l are niciunul din echivalentele lui curente: brutalitatea reprezintă o însușire a brutei, a animalului lipsit de rațiune, fiind mai aproape decît oricare de bestialitate. Un om violent sau grosolan rămîne om; un om brutal devine fiară. Brutalitatea este violență primară, demență, asemănînd cu o forță obscură de care individul e posedat fără voia lui, cu un instinct ancestral și animalic. Brutalitatea implică, apoi, pe lângă caracterul irațional, și pe acela gregar. Nici vorbă că individul însuși poate fi brutal: dar brutală singuratică ne face să ne gîndim la grădile parcului zoologic, ea poate fi prinsă, neutralizată prin captivitate, în vreme ce turma scapă controlului eficient al rațiunii. Dacă brută izolată, captivă, ne inspiră o stranie compasiune, brutele libere și dezlănțuite ne înspăimîntă. Rinocerii triumfă prin număr. Ce-i drept, nu e absolută nevoie ca turma, grupul să existe ca atare; ajunge să fie simbolizate. Ucigașul fără simbrile al lui Ionescu este singur, o brută fără turmă, însă tot așa de groznic ca o întreagă turmă de rinoceri pe care de fapt o concentrează în sine, o sublimămează. De-ar fi realmente singur ar putea fi prins; el nu e însă singur, ci exemplar.

Ceea ce caracterizează, de asemenea, brutalitatea este absența motivării: brută terorizează sau ucide fără motiv și fără argumente. Forța ei în aceasta constă. Bestială sau criminală, brută este prin simplă afirmare biologică. În monologul final al lui Bérenger din *Tueur sans gages* observăm tocmai căutarea zadarnică a unei punți de comunicare dintre om și monstru. Omul nu se poate face înțeles, fiindcă brutalitatea ucigașului ține de ființa lui organică, de instinct; ura lui nu are nimic omeneș. Îi lipsește pînă și limbajul articulat — al dorinței și al furiei, măcar. Bruta nu vorbește, ci emite silabe guturale, mugete. La întrebările lui Bérenger răspunde printr-un rinjet: simbol al animalității ei fundamentale. Bérenger joacă rolul omului care vrea să explice, să justifice, să supună animalitatea prin rațiune, intransigent și îngăduitor, chinat de neliniști și rugător, omul înfruntă bestia; trece de la candoare la revoltă, de la implorare la amenințări, vrea să se aperse recurgînd în cele din urmă, el însuși, la forță. Dar abandonează lupte căci rațiunea se izbește de cruzimea demențială a brutei ca de un zid:

„O... ce slabă e puterea mea în fața cruzimii tale nemiloase!... Chiar gloanțele, ce pot face împotriva energiei fără margini a îndărădnicii tale? (Tresare) Dar am să te dobor, am să te dobor... (Apoi din nou, în fața asasinului care ține cuțitul ridicat, fără să se miște și rinjînd, Bérenger coboară încet cele două pistoale vechi și demodate, le pune jos, înclină capul, apoi în genunchi, cu capul plecat, cu brațele strîmînd, repetă biuguind:) Doamne Dumnezeule, nu se poate face nimic!... Ce se poate face... Ce se poate face... (În timp ce ucigașul, abia rinjînd, se apropie încet de el)”

Toți ne-am aflat, măcar o dată în viață, față-n față cu brută. Pe toți ne-au înspăimîntat ochii ei înțepați, care nu știu să privească în ochii omului, rinjetul ei crud, reacțiile ei instinctuale și feroce. Toți ne-am întrebăat ca Bérenger: ce se poate face? ce se poate face?

Nicolae MANOLESCU

Ecouri rimbaldiene în poezia lui Ion Barbu

„La poésie est le réel absolu”
(Novalis)

Muzica lui George Enescu, sculptura lui Brâncuși, poezia lui Rimbaud, Mallarmé, Lucian Blaga și Ion Barbu revelează setea arzătoare și nesecată de absolut care nu este decit esența vieții interioare ajunsa la incandescență. În „Probleme Estétique” (1924) Lucian Blaga scria: „De cite ori o operă de artă redă astfel un lucru înțeles, tensiunea interioară a acestei redări transcendente lucrul, trădând relații cu cosmicul, cu absolutul, cu ilimitatul avem de-a face cu un produs artistic expresionist”.

Expresionismul înseamnă redarea lucrurilor sub specie absolute, adică făcând abstracție de individualitatea lor și făcând abstracție de noțiunea lor tipică de specie.

Poemul „Poarta” de I. Barbu, „Sărutul” lui Brâncuși, poemul „L'Azur” al lui Mallarmé, sau „Les Illuminations” al lui Rimbaud nu sînt decit mărturia arzătoare și patetică a acestei aspirații către absolut, către această lume de lumină paradizică și pură către acest „Nadir latent” (I. Barbu: Joc Secund) la care poetul român ca și Rimbaud parvine prin infrarealism (metod denumește Ion Barbu suprarealismul) — astfel care „cercetează bazele percepției pentru a-i deduce legea” (I. Barbu — conferința despre A. Rimbaud). Poezia descoperă un univers al inefabilului prin forța sugestivă a cuvintului, căci obiectul sau starea de suflet nu trebuie niciodată numită, ci numai sugerată. Mallarmé susține aceeași idee afirmind că poemul este „un mister a cărei cheie trebuie s-o caute cititorul” (A. Thibaudet: „La poésie de Stéphane Mallarmé”, p. 110 Ed. Gallimard, Paris, 1930). Poemul devine o incantație care oferă o plăcere rară, subtilă, unică ocazie de meditație și de cunoaștere în sensul pe care Claudel îl atribuie acestui proces: co-năștere — revelație a sensurilor secrete, transcendente ale lumii.

Ion Barbu reține din opera lui Rimbaud facultatea de vizionar (voyant) la care poetul francez ajunge „printr-o epuzare a tuturor formelor de dragoste, suferință și nebunie”. El devine „supremul savant” care efectuează acele operații stranii și complicate care îl conduc la necunoscut, „ce fut une étude. L'écriture des silences, des nuits, je notais l'Inexprimable” (Rimbaud). Alchimia du verbe. Pe același drum cu Rimbaud, Ion Barbu găsește un nou ritm al poeziei care să exprime, printr-o dislocare a sintaxei, printr-o dinamică interioară a cuvintului — incandescența stărilor de suflet. Cuvintele în poezia lui Barbu au o sonorizare lirică cu totul singulară.

Poezia lui Barbu se întruștează cu lirica rimbaldiană prin transfigurarea realului, prin decantarea subtilă a universului material. Imaginea devine astfel ceva răscolitor și neașteptat, oferind, în același timp, o descătușare totală a spiritului:

„Tot mai mult se întrevăde că elementul creator al acestei lumi pe care am vrea să ne-o însușim. În locul celei vechi, nu este altceva decit ceea ce numesc poezii; imaginea; numai imaginea, prin ceea ce se află neprevăzut și năvalnic în ea, imită măsura descătușării posibile și asemenea descătușare este atât de deplină încît mă înspăimîntă. Măcnește, în anumite imagini, imboldul unui cutremur de pământ” (André Breton — „Hommage à Saint-Pol-Roux”).

Poemul nu ne interesează atât prin ritmul și forța sugestivă sau farmecul pe care îl trezește, ci devine un mijloc de noi descoperiri; de noi investigații. El se transformă într-un fel de cîntec de vrajă, cu sonorități stranii și insolite, o amplă metaforă care îmbrățișează întreg universul. Muzica lui vine de departe, din sferale îndepărtate ale cosmosului, transmițînd un fior de neliniște și mister. Imaginea exprimă, în aceste cazuri — unitatea spiritului regăsită în multipla organizare a materiei: „In esență, la baza imaginii se găsește apropierea a două realități mai mult sau mai puțin îndepărtate care realizează o identitate. Imaginea nu este decit forma magică a principiului identității”. (Michel Dard: „Le rôle de l'image dans la poésie moderne”).

Comparînd poemul „Poarta” (I. Barbu) cu „Mystique” a lui Rimbaud descoperim același climat de puritate, incandescență, spiritualitate — o cale lactee diafană, drapată în vis și tremurată pîlpire a stelelor către o lume a esențelor, acel „rêel absolu”, de care vorbește Novalis. Reproducînd cîteva fragmente ne putem da seama de comuniunea întru absolut a celor doi mari poeți: „Suflete-n pătratul zilei se conjugă / Pașii lor sînt muză, imnuri — rugă / Patru scoici, cu fumuri de iarbă de mare, / Vindecă de noapte steaua — în tremurare”. (I. Barbu „Poarta”).

Mystique: „Et tandique la bande en haut du tableau est formée de la rumeur tournante et bondissante des conquies des mers et des nuits humaines. La douceur fleurie des étoiles et du ciel et du reste descend en face du talus, comme un panier — contre notre face, et, fait l'abîme fleurant et bleu l'ades-sous”. (Mystique — A. Rimbaud: „Illuminations”).

Este, de asemenea posibil ca în versurile din Dionisiacă (I. Barbu) să găsim ceva din parfumul îmbătător și păgîn din „Antique a lui Rimbaud: „Si-l veți vedea, slăvitul, sub verdea lui țiară / De federă brumată și simlax înflorit; / Fintini a-dinci de viață în steiri va deschide / Și veți cunoaște — Intri-insul extazul infinit”. (I. Barbu: „Dionisiacă”). — „Gracieux fils de Pan! Autour de ton front couronné de fleurettes et de baies, tes yeux, des boules précieuses remuent (...). Ta poitrine ressemble à une cithare, des tintements circulent dans tes bras blonds. Ton cœur bat dans ce ventre ou dort le double sexe”.

Barbu, alături de Rimbaud, regăsea în mitologia elenică — nu peisajul static și pastoral pe care ni-l sugerează Leconte de Lisle, ci acea clocoțitoare forță de viață, exuberantă și plină de dăruire, care se desfășoară cu o pasiune păgînă, tragică în cultul lui Dionisos.

Dacă Rimbaud aspira spre o existență transcendentă care să-l facă să uite plătitudinea vieții cotidiene, și neliniștea care-l mistuia, dacă el vrea să devină — etincelă d'or de la lumiere nature — I. Barbu în poemul Elan — descoperea comuniunea sa cu viața cosmică. „Sînt numai o verigă din marea Indoire, / Fragilă, unitatea mi-e pieritoare; dar / Un roi de existențe din moartea mea răsăr / Și-adevăratul nume ce port e: unduire”.

La ambii poeți găsim ideea unui panteism păgîn, a comuniunii cu fluidul vieții cosmice. Dacă la Rimbaud aspirația spre transcendent își are originea într-o exaltare vecină cu halucinația, la I. Barbu, ideea că omul este o verigă în succesiunea de existențe, pornește oarecum rațional de la date științifice. De altfel, aceste versuri ale lui Barbu ne fac să ne gândim la unele considerații pe care Denis Diderot le făcea încă în secolul XVIII în lucrarea sa „Le Rêve de D'Alambert”: „Tous les êtres circulent les uns dans les autres, par conséquent, toutes les espèces... Tout animal est plus ou moins homme; tout minéral est plus ou moins plante; tout plante

est plus ou moins animal... Que voulez-vous donc dire avec vos individus? Il n'y en a point, non, il n'y en a point... Il n'y a qu'un seul grand individu, c'est le tout”.

Nu știm dacă I. Barbu a citit — Le Rêve de D'Alambert al lui Diderot dar, am găsit interesant să notăm aceste idei a legăturilor de înrudire între materia fără viață și materia vie.

Barbu îl admira pe Rimbaud ca pe un poet care introduce în opera lui motivul științei: viziunea unei comodități monstruoase — los fantômes du futur luxe nocturne — studiosă, confortabilă, imposibilă care se întrevăde în viitor, știința va încerca să transforme viitorul în sensul unei mai perfecte cunoașteri a universului: „La science, la nouvelle noblesse! Le progrès! Le monde marche!” (Mauvais sang — „Le Desert de l'Amour”, Rimbaud).

Decantarea subtilă a universului material se operează prin imagini. Imaginea devine un revelator magic al realității. Poemul — pentru Rimbaud, Ion Barbu, Lucian Blaga sau Mallarmé — încetează de a fi numai ritm sau muzică sugestivă. Pentru acești poeți însetați de absolut, scopul imaginii este de a declanșa astfel de relații între anumite lucruri, obiecte sau stări de suflet, oarecum îndepărtate unele de altele, dar care prin gruparea lor să creeze un freemăt nou, insolit, răscolitor, pasionant care solici-tă concursul sensibilității, imaginației, inteligenței cititorului. Paul Valery scria în „Tel quel — Chose tue une dintre otrăvile care bicnesc simțurile și care sfîrșesc prin a deveni mai necesare ca orice hrană. De îndată ce ea a pus stăpînire pe noi, trebuie neîncetat să mărîm doza; și cu riscul de a deveni mortală, astfel moartea ne plîndește de pretutîndea” (Michel Dard: „Le rôle des images dans la poésie moderne”, Ed. Gallimard 1949, p. 40).

În poezia modernă, imaginile fișesc impetuoz, se îmbulzesc sau se contrazic unele de altele. Ele sînt asemenea unui fluviu înărcat cu tot felul de cioburi care izvorăște tumultos dintr-un subconștient agitat și înourat.

Paul Eluard susținea că totul poate fi comparat cu orice; cititorul trebuie să intuească raporturile insolite dintre elemente. Împreunînd cuvintele după anumite asociații fără nici o legătură cu logica sau cu utilitatea, se vor descoperi noi corespondențe. Marc Elzeidinger în studiul său „Le dynamisme de l'image dans la poésie française” (Ed. de la Baconnière, Neuchâtel 194) scrie: „Pentru unii poeți, imaginile se infăptuiesc printr-o prelucrare a senzației, a cărei răsfrîngere imediată, firească, aproape automată se oglîndește în cuprînsul lor... Dar aceste imagini sînt oarecum primare adică sînt legate de senzații puternice. Pentru alți poeți, ele sînt rezultatul unor stări secundare, poate intuite anterior în subconștient, și care acum apar din nou în fața memoriei. Frumoase și proaspete aceste imagini se detașează de lumea conștientelor. Stranii, îndepărtate, uneori obscure — pentru noi — ele sînt asemenea unor meteoriți, sosiți dintr-o lume necunoscută, frînturi desprinse din infinita bogăție a analogiei universale. Diamante a căror strălucire, cînd vie, cînd discretă, evocă infinita paletă de stări de suflet contradictorii și derutant”.

Pentru Ion Barbu, Rimbaud, Lucian Blaga sau Mallarmé, imaginea reflectă o lume întrevăzută în propria ei esență care reprezintă legătura infinită între toate componentele ei. Metafora — spune Jacques Rivieres în ale sale „Etudes” (p. 70) — este „expresia neistovului primitivism al lumii; ea reprezintă o nelcnetată modulație a acestui primitivism”. Noi am spune — păgînism. La Ion Barbu și la Rimbaud, metafora revelează această sete de păgînism, de accedere la starea de puritate păgînă, la spiritualitatea incandescență.

Cuvîntul are o existență revelatoare. Îmbrăcat în muzică și mister. Uneori el nu se impune atît prin semnificația lui, ci, mai ales, prin forma sa tipografică, prin sufletul său care este sonorizîntă lirică. Cuvîntul poate fi uneori revelator al unei emoții sensuale, alteleori el sugerează o culoare, sau o interferență de lumini. Cuvîntul nu va spune niciodată totul. El trebuie să sugereze... liniști, reorganizare, o serie de raporturi între vizibil și invizibil. Sînt cuvîntele pe care avem impresia că le auzim pentru prima oară, sau că niciodată nu le-am înțeles întreaga lor frumusețe și putere de evocare. Este puterea de vrajă incantatorie pe care marii poeți le-o însușii. Ele devin punți fermecate care comunică, revelează intensitatea trăirii spirituale.

George HANGANU

Sus: Ilustrații de MIHAI GHEORGHE
Jos: Ilustrații de DONE STAN la „Pseudo-Kinestetikos” (Din Salonul național al cărții)

SONETE

E înflorită lîntița pe baltă...

Aștept un deal tîhnit păscut de vite,
Din cornul lor să cadă flori pîlîite,
Un praf încet și urme de copite,
Grînele dulci, aproape pîrguite.

Aștept, cu ochii-nchiși, cărufe goale
Să treacă troncînîndu-mă la vale
Copil în zdruncin, iete lără poale
În girla verde cai să se țesale.

Fintini zăcute, negre de bătrîne,
Sălcimi sărași ca setea unui spîne,
Privirea mea vă-ngroapă laolaltă.

E înflorită lîntița pe baltă.
Mai sînt copil, Copil de-aș mai rămîne,
Aștept, și-mi pun pe piept țărînă caldă.

Dintr-o lumină-a lumii în cealaltă

Cînd dintre toamne da-moi la o parte,
În anotimpul de cucernicie,
Ascetînd în alb ca o stălie,
Cu ochi de somn aș reciti o carte.

Nici nu mai simt cit sîntem de departe.
Trăiesc în pace asonanța, rima;
A fi a doua, a rămîne prima.
Ridicolul meu trig amină moarte.

Atît mai știe sufletul, umilul;
Cu artă-n gesturi, dar și fără artă,
Nervilor rupți le recunoaște stilul.

Din tot rămîne doar cenușă caldă
Pe care lebezi tainice o poartă
Dintr-o lumină-a lumii în cealaltă.

Că umbră nu-l,
sînt doar lumini și ramuri

Pină-n pămînt, tristetea mea te-nhamul
La frunze, la căderea lor de-a vară,
Trezite sînt de gîndul c-au să moară,
Că umbră nu-l, sînt doar lumini și ramuri.
Pustii, frumoase, Invelesc o groapă;
Se-nchide ochiul meu și le ignoră.
Cenușă leagă strîns ora de ară,
Oprînd migrarea turmelor de apă.

Cum toamna, tarturindu-mi lumea verde
Ca pe o minte-adinc neștiutoare,
Căpăta și tot atunci ar pierde

Naive taine, Ingeri de răbdare,
Cu disperare singele-și deschide,
Și frunza pare că se sinucide.

Nimic nu trece mai presus părerii

Cum cîntă greierii-n străînătate,
Cu-aceiași gînd în creierul lor sumbru,
Le număr zimții simțurilor, umblu,
În valul lor mă uit cu tăipi curate.

Nu cred nimic din murmurul sihastru,
Că-n el se află echilibrul serii,
Nimic nu trece mai presus părerii
Că nasc din somnul cerului albastru.

Într-o privește necunoscută,
Un cîmp străvechi un tînar cîmp omoară.
Oricît nu vreau, privirea înlăoară

Iocul secund, oglinda Innăscută,
Coșmarul, cu pîrînji și li ce ară,
Nu se-nstrînă, nu se împrumută.

Să rezistăm umbrîi de-aceiași carte

Mîșcat să fie aerul ca-n moară,
Grămezi de frunze, toamna mea, cu tine,
S-avem în fața ochilor coline,
Să liu bolnavă și să nu mă doară.

Roua în noiuri cadă peste stepe,
Mirosul ierbi să trezească sete,
Să se adune cai de-un an în cete
Oprînd din mers căruțele cu iepi.

Acelorași tristeți să înțem parte,
Să nu se-dure dulcea lumii moarte
De sufletul meu rupt în două soarte.

Să rezistăm umbrîi de-aceiași carte,
Cînd o lu, și-o li mereu departe,
Aceloși chip le este dat să poarte.

Vorbește-mă greșiților de bine

Vorbește-mă greșiților de bine,
În propriul suflet cad ca într-o groapă,
Dar stau culcați-n iarbă lingă apă;
Ca de un mort se teme ea de mine.

O turmă albă visurile-mi paște,
Și toamna pare peste tot egală,
Te-ncredinșez cu-această lîlă goală
Că nici pămîntul nu mă mai cunoaște.

Cînd dorul e mai lung decît o moarte,
Halucinez periculoase ringuri,
Trădează sinea, nu putem li singuri,

Un zid de ochi distîng pină departe.
E lără saș, sălbatic de frumoasă
Priveliște ce vine către casă.

jurnalul unui
martor ocular

Despre sinceritate

Sinceritatea e unul din sentimentele cele mai solicitate. Mereu ni se reproșează că nu sîntem destul de sinceri, iar, nă, la rîndul nostru, reproșăm altora că n-au sinceritate pe măsura exigențelor noastre. Ce-o fi cu această sinceritate pe care toată lumea o cere, bătînd cu pumnul în masă, și, pe care, atît de pușini o practică?

A pretinde unui individ sinceritate înseamnă, de cele mai multe ori, să-i ceri imposibilul... Sinceritate — nu este o trăsătură de caracter, ci o expresie a inteligenței. Cînd cineva nu e inteligent, ipocrizia se naște aproape spontan. Sinceritatea — e un act de cunoaștere, și orice act de cunoaștere este și un act de creație. Așa cum nu toți oamenii pot realiza capodopere, tot așa nu toți oamenii pot fi sinceri. Pentru a fi sincer, îți trebuie o pasiune egală cu cea pe care o avea Michelangelo în fața Capetei Sixtine. Exagerat pușin, dar adevărul e undeva pe aici. Nu e suficient să vrei să fii sincer — mai trebuie să și poți. Sinceritatea rămîne, din această pricină, mai mult o aspirație...

Aș vrea să fiu bine înțeles. Eu nu susțin că sinceritatea e o operă la care trebuie să lucrezi pînă te pînești, o muncă de salahor la care te înhămezi cu toată energia și cu toată bunăvoința. Cine face efortul de a fi sincer, cine-și impune sinceritatea ca un program nu reușește decit să mintă... Dacă nu ne înțelegem pe noi înșine, e foarte greu să ne înțelegem pe alții. Sînt mulți oameni care se mint pe ei înșiși, dar cer în schimb de la alții să nu fei minșii. Sinceritatea e adeseori tocmai acel lucru pe care noi, refuzîndu-ni-l nouă înșine, îl pretindem cu violență altora.

Dacă nu ne înțelegem propriile noastre contradicții, ne vom minșii și pe noi și li vom minșii și pe alții — în ciuda celor mai generoase avinturi etice... Sinceritatea nu trebuie să fie un program, un scop nobil pe care-l urmărești, ci o realitate. Dar pentru mult din noi nefîind o realitate, o transferăm, din comoditate, într-un ideal. Adeseori mulți oameni își propun să fe sinceri, își descarcă liși permanență sufletul, susțin că „ce-i în gușă și-n căpușă”. Nu trebuie însă să confundăm sinceritatea cu excesul de informații psihice. Mărturisirea este — din această pricină — o expresie a lășității și a minciunii. Silă mi-e fost de oamenii care m-au înșelat, dar mai silă mi-a fost de cei care, după ce m-au înșelat, au și mărturisit-o. Ei credeau că prin această sinceritate tardivă pot să obțină iertare. Dar într-o spovedanie există un element și mai dezagreabil. Individul care te-a înșelat pe tine, s-a înșelat și pe el. Nu putem niciodată să înșelăm pe altcineva, fără să ne înșelăm și pe noi, lată unul din dezavantajele ipocriziei. Plăcerea de a mărturisii o ticăloșie vine din dorința de a mai pune una la cale.

Mulți oameni cer adevărul, în speranța că adevărul o să le convină. Cineva care mi-a adus un vraf de manuscrise mi-a spus foarte energic:

— Spune-mi exact ce crezi. Să nu mă minșii. Dacă n-au nici o valoare, spune-mi.

I-am spus adevărul. De atunci mă urăște de moarte. Ne lăudăm adeseori că sîntem capabili să suportăm adevărul despre noi, pretîndem altora să fe sinceri cu noi, și de cele mai multe ori tocmai adevărul ne umple de furie.

Ipocriții nu mi-au inspirat dezgust, ci mai întotdeauna milă. I-am socotit niște neputincioși. Dacă ar putea, dacă ar avea pasiune, n-ar fi și ei sinceri?

Teodor MAZILU

Se întâmpla ca în timpul petrecerilor să aibă o anumită "căderi", momente de tăcere în vădită contradicție cu zarva generală, cu buna dispoziție a tuturor. Primul care le-a remarcat a fost Hulpuș, vîrnicul și neobositul prieten de chef al învățătorilor din ținut, fost inspector la căile ferate, pensionar retras din motive de sănătate la țară, care obișnuia, în toată una discuții, să lanseze cele mai hazardante ipoteze.

— Simpaticul nostru Bofu are o fire de cuc! — exclamă, chihotind în jilț, mulțumit de descoperire. Observația a stîrnit pe loc nenumărate proteste încit bietul bătrîn nu mai putea să scoată vreo vorbă toată seara.

Uneori Bofu se așeza și pe la capul lui. Faptul trecea neobservat întrucît se știa că o fermă dă mult bătaie de cap, că la tot pașul răsar probleme noi, greutăți, încurcături. Cîte unul îl și compătinea, văzîndu-l grăbit.

— N-are omul vreme nici să-și scriească paharul...

Dar ce treabă să fi existat la miezul nopții într-o fermă unde și cîinii dormeau nelînșți după zece. Mai adevărat era că Bofu își urma prima pornire, dispărăa cînd avea chef, pînă și în noaptea, de ce aveau să facă ceilalți. A doua zi, întîlnindu-l din întâmplare, îi privea ca și cum nu i-ar fi văzut de mult, ocolia orice discuție în legătură cu seara trecută, dînd serioase semne de insatisfacție în eventualitatea că interlocutorul ar fi insistat asupra "felului minunat în care ne-am distrat". De fapt, relațiile lui Bofu cu oamenii se întindeau pînă la o limită sigură peste care nu se putea trece cu nici un preț. Toți oamenii au "puncte sensibile", părți ale sufletului care, la cea mai neînsemnată atingere, voită sau din neabgare de seamă, declanșează adevărate drame ale întregii ființe. Dar la Bofu, cel puțin în ultima vreme, nu mai era vorba de un punct ci de un hotăr în toată legea. Cîți n-au pătît-o din pricina unui singur pas greșit? Mai cu seamă noli veniți călău cu atîngul. Dar ispită mai tulburătoare și mințile cîte unui om în toată firea, învîșțat cu rînduțiile femeii. Bunoară Savu, magazionierul... Pînă mai ieri, om cusesedea, potolit din cei care nu dau de furcă nimănui. Unde-l puneai, acolo stătea. De cum se lumina, sărea în picioare, văzîndu-și de angarale iar cînd isprăvea se așeza pe cîntar moșînd pînă la prînz. Mai pufăia cîte o țigară din foaie de zlar, scutind depărțirile. Singura lui mîndrie, bicicletă cu care pleca, în zilele de țîg, prin împrejurimi. Nu se pomenea să supere pe careva. Dar iată că într-o zi apare val-virtej, în mijlocul curții, călare pe bicicletă, pornindu-se să citească în

cu metodele cele mai sigure de a-i prinde, cu mișca-n sac, pe înșelători. Vă rog a binevoi să dați curs ofertei mele de a primi funcția de director la școala al cărei fondator am onoare să fiu. Trase dintr-un dosar o coală de hîrtie despăturind-o ceremonios pe birou.

Bofu se porni să ridă în hohote, turnînd gaz peste foc. Savu se ridică brusc, își deschise gulerul cămășii. Își înălță brațele în aer cerînd înțelegerea cuvenită pentru o acțiune atît de însemnată care i-ar fi dat posibilitatea după zece de ani de muncă cinstită, să-și arate adevărata valoare. Se plimba nervos prin cameră blestemînd norocul de care n-a avut parte în viață și, în cele din urmă, ceru din nou pe un ton categoric, să i se dea dreptul cuvenit, bătînd cu pumnul în masă. Sperîndu-se singur de îndrăzneală, își domoli vo-

adevărat — poveștile lui prindeau rădăcini în sufletele celor de la fermă. Umilînța ce-i însoțea orice gest, topește răcoala din jur. Incepu să fie învățat prin case, lucru ce-i marea îndoeșebii, și întrebate ce crede despre cutare sau cutare chestiune la ordinea zilei. Cuprîns de vruja neasemuită a unei dulceațe de trifidă servită pe cerdac în sinul familiei, Vanghele, aruncîndu-și cu cenușă, în cap, se pornea să laude binefacerile căminului, stilul unic, de nestrămutat al oricărei societăți care-și dorește binele. Nu uita niciodată copilăși, numindu-i "lumină izbăvitoare", făcîndu-le pe plac în fel și chip, scotînd din buzunar cu un gest de scamator, cîteva bomboane învelite cu grijă într-o bucată de ziar. Pleca fruntea cu sfîșiciune ori de cîte ori i se adresa un cuvînt de laudă, lăsfînd să-i scape

nu izbuti să lege nici o vorbă. Atunci, după îndelungă chibzuință, Vanghele scootea că, desigur, o filmă altă de gingașă are pretențiile ei și că n-ar strica să se prezinta cu un dar mai "substanțial". Se muștră că nu-i trecuse mai înainte prin cap un lucru atît de elementar. Biata fată se trezi cam pe la miezul nopții cu Vanghele în usă, ducînd subsoară un purceluș de toată frumusețea. Abia avu vreme, îngrozită, să-și treacă palma peste gură ca să nu i se audă tipătul că purcelușul, scîpînd din strînsoare, o zbughise sub pat guîndînd amar. Vanghele, simțînd pași străini prin preajmă, se topi în întunericul nopții.

Dis de dimineață toată ferma cunoștea istoria năstrucniului craic. Se mai zvonise că Vanghele dînd buzna în încăperea la ora aceea țîrșea, se năpustise asupra tinerei femei cu irlînghia în mină, nădăjduind să o lege de cum va intra. Dînd peste o împotrivire îndrîjită, luă de pe pervaz un culup de săpun ca să nu facă zgomot și o lovi pe nenorocită cu cruzime în cap pînă cînd aceasta, pierzîndu-și simțurile, se prăbuși pe podea. Cît despre dar, toți îl socoteau o momeală tîlhărească menită să ducă în ispită un suflet neștiutor, blestemînd prefăcătoria nemernicului pentru că acum vede limpede "întrebunțarea banilor noștri". Fiecare se îndesa să adauge un amănunt la mirăvonia săvîrșită. Singurul care încerca să-și păstreze cît de cît calmul era însuși Vanghele care, deși avea unele temeri, se plimba prin curte ca și cum nu s-ar fi întimplat nimic, făcîndu-se că nu bagă în seamă privirile chiorșie îndreptate asupra-i. Pe la amiază, închise bufetul și, tolnîndu-se în iarbă, începu cu aerul cel mai preocupat din lume să-și cîrpească o pereche de pantaloni ca un burlac neajutorat. Din cînd în cînd, rupînd firul de ață cu dinții, întorcea capul și drăcuia pe înfundate să nu-l audă nimeni. Nespărasă așiftată dar mai ales îndeletnicirea gospodărească a lui Vanghele au stîrnit un nou val de minie. Și babele se aprinseră:

— Îl vezi, maică, cum se preface împietul după ce ne-a buzunarit.

Cum deja se ajunseser la o turburare obștescă, oamenii l-au chemat pe șef să le lămurească pricina. Bofu, cam mahmur, ne-mulțumit de faptul că Vanghele își cam vîrșea nasul în toate daraverele femeii și că au se prea înțelegea cu oamenii din cauza rachiului vîndut fără măsură, nu așteptă mult ca să la o hotărîre. Mulți s-au întreat mai tîrziu dacă exista într-adevăr în acest bărbat un "simț al dreptății" sau numai plăcerea de "a împărți dreptatea". Cînd vinovatul se înfățișă spășit printre oamenii strînși ciocînd în fața fermei, înfruntîndu-le cu smerenie muștele acre, Bofu îi amusecă pălăria din cap zvîrlindu-și-o în colț. Un tinerel mai înfip, cu căutură obrăznică și tulle blonde, încurdat de multă vreme, căută să nu i se dase cîntea cuvenită în bufet, scupă zeflemitor drept în boruri, după care, speriat că-l va fi supărat pe șef, se retrase în mulțime. Hohotele de ris se porniră din toate părțile, văzîndu-se terfelită într-un chip așa de deochiat mîndria "craicului". Vanghele, gudurîndu-se pe scări, se plecă să ridice pălăria din praf, bolborînd cu zîmbetul cel mai mirosos:

— Nu arunca pălăria că arunci omul...

Pezevenchi bătrîn, cunosător în cele lumesti. Numai că Bofu, miniat la culme, i-o reteză scurt.

— Aruncă și una și alta. Cine știe, de pălărie o să ne pară rău...

Răspunsul acesta energetic, pe potrivă unei firi semețe, ascundea un gînd bizar care ar fi putut da de meditat oricui s-ar fi învrednicit să pătrundă mai înăuntru în faptele. Aici s-ar fi găsit, poate, un punct de plecare, un capăt de fir al peripețiilor ce au urmat. Dar cum i-a trecut prin cap ce avea să vină? Cine și-a obosit mințea cu asemenea ipoteze fanteziste?

Oamenii, mulțumii de cum s-a isprăvit pocinogul, deși nu se așteptaseră la o întorsătură atît de hazlie, se împeștriau tăcuți constîndîncă o dată cît este de bine să nu fii în pielea școlului zilei cînd pricina ajunge la Bofu. Cîte-un circotăș întorcînd capul să nu fie zărit de șef, cerea pe ton energetic o pedeapsă mai aspră, silîndu-și vecinul să-l aprobore:

— Trebuia legat și dus cotcarul să slujească drept pildă altora...

Vanghele, încheindu-și în deplină liniște socotile, urcîndu-și boarfele într-o căruță tocmă în pripă de la un țaran din apropiere, porni pe la asfințitul soarelui, cotînd pe drumul din dreapta și oprindu-se în fața unei porți înalte de lemn unde se rătoi mai bine de o oră la gazdele fetel, gospodari chiverniți. Să-i restituie porcul. După lungă discuție, gata să se termine cu sudalmi și numai după ce încuviință să plătească o sumă frumuseică drept "taxă de întreținere", ajunse în stăpînire preiosul tovarăș de drum. Intorcîndu-se spre fermă, dînd mersul căruței, făcînd galeșe semne de bun rîmas, Vanghele se depărta îngîndurat, înduioșat de plecare ca cineva care își părăsește țara pentru mai multă vreme. Așa luă sfîrșit primul său roman de dragoste petrecut la fermă și Vanghele nu știa că, numai peste doi ani, soarta îl va întoarce în aceleași locuri.

(Fragment din romanul „Fermă”)

GEORGE VIRGIL STOENESCU

Viața lucrurilor

Vorbele se duc, ah cum se duc vorbele, vorbele

Cu zilele, ca păsările, ca valurile
Lubite și mincinoase nu au răgaz stîntele
Vorbele, vorbele, vorbele

Și negre și albe în simburile ură și miere
Lovesc neîncetat cum au fost și cum sînt
În ascultare tricoase sau aprige-n voce
Vorbele, vorbele, vorbele

Pămînt și singe peceji pe dinți
Blestemate cum curg printre vechile maluri
Repetate le vreau în izbirea de sorți
Vorbele, vorbele vorbele

Spin

Nemernic galbenul capil
Se lumina în lumina,
Mă liniștea cu tandosel
Din clipele unui om mare.

Se apleca ușor, tiptil
Ait de sprinten ca în vise
Se împlinea și el ușor
În zarea porților deschise.

Mai apuca vre-un april
Pribeag pe undele neclare,
Mă liniștea cu tandosel
Din clipele unui om mare.

Nemernic galbenul capil
Se apleca ușor tiptil...

Balanță peste moarte

Mi-e inima umilă în spălmă unui veac
Nu mai aprind în mina făclia unui vierme —
Mi-e rana înierată în cercuri lăză leac
Bătuți în arginții poverilor de-o vreme.

La mările egale și prăbușite plîng
Mai știu tiparul aspru pe frunte cum se
poartă?
In chipul de la margini otrava eu mi-o string
Scriptură pentru ceasul cu turn și apa moartă.

GABRIEL STĂNESCU

Hoți de rigă

Aici la hanul strîmb uitați narcisii
Sînt hoți de rigă tînuind minciuna...
Mi-e teamă prințe, nu găsesc lumină,
Un sclav sau o femeie ne-nșală laideana.

Să ne schimbăm plecarea căci visăm în orbi
Trăsuri din flori sau poate fluturii morți,
Un nechezat ne-nțoarcă copilării de tel
La hanul strîmb și ud și lăză porți.

N-ar trebui...

N-ar trebui să credem
că ne despărțim.
Aceste atingeri surde ale toamnei
desfac în carne
dueluri dulci de viață.
N-ar trebui să credem
omoru-acesta blind cu brume,
nici galu-culbure la de aer,
nici ochiul tasta
al păsării nomade...

Va fi tristelea noastră
insulă pustie
în cîntecul subțire
al unor îngeri morți de vii.

HORIA BĂLĂȘOIU

Cîntec pentru Anca

Tot ce-a fost e azi o stea
Nepriimită-n mîntea mea.
În clepsidrele țîrșii
De pe vremea cînd sultanii
Mai la sud de miazăzi
Nu știau cum să priceapă
Spuma mării-n melopee
Tîcîntul țîr de apă
Cara pielea li-o înțeapă
Ochi cu geană de femeie.

Pe atuncî neștiutor
Tot hrînindu-mă cu mine
Canibal, Narcis în vine
Și crezînd că nu-i oricine
Mă făcusem vrăjitor.
Ce vrăjmag e... Un licurici...
Și visam la stele mari.
Dar cu trica de țîrșii
Pîlpîtam cu cele mici.
Cît era ziua de lungă
Soarele cocea turbat
De lumină gura pungă
Cerul gurii s-a uscat.
Dar eu stam la mine-n casă
Fascinat în întuneric;
Coate, le toceam de masă
Faza mi-o găteam aleasă
De lumină nici nu-mi pasă
Licuriciul meu eteric.

Adînc în el uitam
Socodarea săptămînii
Ca pe marginea liniilor
Așteptînd un bob de hram
Și pe ghizdul de linișă

Copleșit, copil tardiv
Tremurînd mă primească
Pronia să mă vrăjească
Ori aluatul meu să crească
Lupul de primitiv.

Și atunci se deschidea
Din adînc rotînd pe boltă
Cîntecul din stea,
Eu bolnav priveam la ea
Neștiind că-n fruntea mea
Doar pupila se dezvoltă.
De sub margini de elită
Dăminauri de orbite
Răvîșeau în joc de nori
Vătmatele culori.
Despletite către secte
Impletite către mat
Germen vînt maculat
Da încoarea din insecte
Prasa țîrșii... deși damnat
Doar durerea ondulantă
Peste țîrșii mea lividă
Mai priveam, povara mării
Cîntec de sinusoidă.

S-o desprins de mine, mit,
Un rigid model lovit,
Epiderma mea năucă
A ligit la El șoptind,
Întuneric pipăind,
Vechi descîntec primenind
A ligit la el năucă.

Ghemuit, copil tardiv...
Tremurînd iar să mă primească...
Pronia să mă vrăjească;
Să presare pe elită
Dăminauri de orbite
Lăcrimi marie — cristale plebe
Abundă ca în de Hebe
Încercînd să spele tînda
Unde s-a crispat oglinda...
Licuriciul meu s-o stîns,

Din adînc zăresc pe boltă,
Astrul eclipsat surprinz
Pe cornea mea compactă
La lumina grav abstractă,
Certitudinea din stea
A rămas o cataractă.

LUCIAN C. IONESCU

Jertfa

Cu înălțare tremurătoare și
albastură
Arde în mine vinul dulce-amai,
E focul sacru al acestei toamne
Clătîndu-mi grav pe frunte un
altar.

Unde voi spinteca o căprioară
Iertîndu-mă pentru o
mă-nfelege.
Arzînd neliniștit și-albastru,
Așa cum cere înduplecata legă.

Păduri de toamnă

Cu ochi grei de păsări adormite
Întrec grav printre copacii goi
Cu memorării tulburătoare
Cu furtuni adînc născute-n noi.

Liniștea pădurilor de toamnă
E un privilegiu al sufletelor
triste
Răstîgnite de un gînd nebun
Între țîrșii și crezurii atelate.

Bofu

de
RICHARD REGWALD

rea, continuînd pe un ton sfîtos de uncheș, ca unul care trecuse prin multe și acum arăta altcuiva mai tînar calea bună de urmat. Părăsi stilul oficial, frazele învățate cu o zi în urmă, pentru unul mai familiar, mai cald, dar trecînd la persoana a doua singular, încurcă și mai rău borcanele. Șeful întîrțat stătea gata să izbucnească. În același moment, se furia să pe ușă paznicul, rîmîndu cu gura căscată la auzul unei discuții atît de ieșite din comun. După ce-i făcu un semn ușor cu mîna, Bofu se prefăcă că își dă seama de importanța deschiderii unui asemenea așezămînt, își ceru lertare pentru pripeala cu care tratase o chestiune atît de delicată, invitîndu-l în consecință pe „fondator” să la loc spre a cumpani mai îndelung asupra înfăptuirii mărețului proiect. Bătrînul, de bună credință, dădu să se așeze dar se prăbuși în gol pentru că scaunul dispăruse între timp.

— Deosebirea dintre noi doi — începu Bofu — constă în aceea că locul meu se află de partea asta a biroului — arătă spre fereastră

doar un zîmbet umil de mulțumire, de adîncă recunoștință. Chiar un om năzuros ca bunăoară energicul veterinar al fermei, gata să vadă partea proastă din orice afacere, descoperind de la prima vedere defectele oricărui om, stăruind cu încapăținare asupra lor, fără să-i pese de te miri ce calitate ascunsă, obișnuind să se lege de toate chițibușurile, de orice fleac ce-i supăra privirea, înfingînd cu dragă inimă, tot ce nu-i părea îndeajuns de alib, se înduioșase de purtarea lui Vanghele, recomandînd-o tinerilor.

— Astea-s roadele blîndeții duhului...

Simțitor la buna primire, Vanghele începu să creadă de-adevăratele într-o menire a sa nobilă, dedîndu-se în cîteva rînduri la acte de caritate, oferind bani cu împrumut cîte unui sărman, nesilindu-l să-i întoarcă la sorocul rîndu. Vremea trecea pe neobservate. Cîndîndu-se la trecut, Vanghele, pomenea vizitator de „steaua norocului” care călăuzise pașii oamenilor în societate. Uneori căuta singurătatea, ocolind privirile cunoscuților, pînă și îngîndurat, împovărat de cine știe ce lucruri. Se oprea ca și cum ar fi găsit dezlegarea rămină pironită pe loc apoi iarăși pornea întipărit publicarea drumului cu bocancii pe care-i purta tot timpul anului. Alteori răsărea cînd nici nu te așteptai de după o ușă, de după un zid sau stilp de telegraf, stingherit de întîlnire, de parcă ar fi stat meru la pîndă pe urmele cuiva. Asemenea năravuri au făcut ca unele persoane să strîmbe din nas, deși, cu toată prevederea, nu se descoperi nimic în stare să subrezească legăturile amicale statornicite, încă din prima zi, cu noul venit.

Cînd și cînd, după amiază, Vanghele se așeza pe bancă, la umbra umililor, deschizînd o cărușă jerpelită în care se aflau povestile vieții sfinților preumblăți cîndva prin lume. Buzele buchiesau în neșire, sirul stavelor. Trîzîndu-se cînd cu voce tare, Vanghele tresărea. Își rotea ochii, închidea cartea, lufdu și grăbit tălpăștea ca și cum s-ar fi surprins singur asupra unui fapt rușinos. Nevinovata îndeletnicire a dat gata inima femeilor grăbite să-i învalăuie cu gria lor aproape maternă. S-au făcut pe soptite fel de fel de propuneri de ajutorare, fiecare silîndu-se să fie la înalțime. Ca să i se înlesnească un trai mai ferit de necazuri, s-a vînturat la un moment dat ideea căsătoriei. Vanghele prinzînd din zbor, cu urechea lui fină, cam ce se punea la cale, se sperie de-a binelea, arătă o atitudine mai rezervată, încet să mai sporovăiască atîta despre nefericire, rări vizitele. Alegerea căzuse pe văduva unui fost plutonier, femeie trecută de patruzeci de ani, grasă cu fața negricioasă și părul suriu, nemîngîiată de moartea bărbatului, cîmînterî vrednică.

— Trebuia legat și dus cotcarul să slujească drept pildă altora...

Vanghele, încheindu-și în deplină liniște socotile, urcîndu-și boarfele într-o căruță tocmă în pripă de la un țaran din apropiere, porni pe la asfințitul soarelui, cotînd pe drumul din dreapta și oprindu-se în fața unei porți înalte de lemn unde se rătoi mai bine de o oră la gazdele fetel, gospodari chiverniți. Să-i restituie porcul. După lungă discuție, gata să se termine cu sudalmi și numai după ce încuviință să plătească o sumă frumuseică drept "taxă de întreținere", ajunse în stăpînire preiosul tovarăș de drum. Intorcîndu-se spre fermă, dînd mersul căruței, făcînd galeșe semne de bun rîmas, Vanghele se depărta îngîndurat, înduioșat de plecare ca cineva care își părăsește țara pentru mai multă vreme. Așa luă sfîrșit primul său roman de dragoste petrecut la fermă și Vanghele nu știa că, numai peste doi ani, soarta îl va întoarce în aceleași locuri.

HORIA BĂLĂȘOIU

Cîntec pentru Anca

Tot ce-a fost e azi o stea
Nepriimită-n mîntea mea.
În clepsidrele țîrșii
De pe vremea cînd sultanii
Mai la sud de miazăzi
Nu știau cum să priceapă
Spuma mării-n melopee
Tîcîntul țîr de apă
Cara pielea li-o înțeapă
Ochi cu geană de femeie.

Pe atuncî neștiutor
Tot hrînindu-mă cu mine
Canibal, Narcis în vine
Și crezînd că nu-i oricine
Mă făcusem vrăjitor.
Ce vrăjmag e... Un licurici...
Și visam la stele mari.
Dar cu trica de țîrșii
Pîlpîtam cu cele mici.
Cît era ziua de lungă
Soarele cocea turbat
De lumină gura pungă
Cerul gurii s-a uscat.
Dar eu stam la mine-n casă
Fascinat în întuneric;
Coate, le toceam de masă
Faza mi-o găteam aleasă
De lumină nici nu-mi pasă
Licuriciul meu eteric.

Adînc în el uitam
Socodarea săptămînii
Ca pe marginea liniilor
Așteptînd un bob de hram
Și pe ghizdul de linișă

Copleșit, copil tardiv
Tremurînd mă primească
Pronia să mă vrăjească
Ori aluatul meu să crească
Lupul de primitiv.

Și atunci se deschidea
Din adînc rotînd pe boltă
Cîntecul din stea,
Eu bolnav priveam la ea
Neștiind că-n fruntea mea
Doar pupila se dezvoltă.
De sub margini de elită
Dăminauri de orbite
Răvîșeau în joc de nori
Vătmatele culori.
Despletite către secte
Impletite către mat
Germen vînt maculat
Da încoarea din insecte
Prasa țîrșii... deși damnat
Doar durerea ondulantă
Peste țîrșii mea lividă
Mai priveam, povara mării
Cîntec de sinusoidă.

S-o desprins de mine, mit,
Un rigid model lovit,
Epiderma mea năucă
A ligit la El șoptind,
Întuneric pipăind,
Vechi descîntec primenind
A ligit la el năucă.

Ghemuit, copil tardiv...
Tremurînd iar să mă primească...
Pronia să mă vrăjească;
Să presare pe elită
Dăminauri de orbite
Lăcrimi marie — cristale plebe
Abundă ca în de Hebe
Încercînd să spele tînda
Unde s-a crispat oglinda...
Licuriciul meu s-o stîns,

Din adînc zăresc pe boltă,
Astrul eclipsat surprinz
Pe cornea mea compactă
La lumina grav abstractă,
Certitudinea din stea
A rămas o cataractă.

LUCIAN C. IONESCU

Jertfa

Cu înălțare tremurătoare și
albastură
Arde în mine vinul dulce-amai,
E focul sacru al acestei toamne
Clătîndu-mi grav pe frunte un
altar.

Unde voi spinteca o căprioară
Iertîndu-mă pentru o
mă-nfelege.
Arzînd neliniștit și-albastru,
Așa cum cere înduplecata legă.

Păduri de toamnă

Cu ochi grei de păsări adormite
Întrec grav printre copacii goi
Cu memorării tulburătoare
Cu furtuni adînc născute-n noi.

Liniștea pădurilor de toamnă
E un privilegiu al sufletelor
triste
Răstîgnite de un gînd nebun
Între țîrșii și crezurii atelate.

Desen de VERA HARITON

gura mare o scrisoare lungă cît un pomelnic din care reieșea că unicul fecior, deci cel mai mare, ieșise profesor. Peste trei luni alta, cum că a ajuns director. Asta a însemnat pierzina bătrînului. De unde pînă nu de mult își petrecea serile, liniștit în cămăruța cu femeia, sau trebulău pe lângă casă, dintr-o dată își schimbă obiceiul, făcîndu-și apariția din ce în ce mai des în lume. Participa neînvîtat la cîteva opede oficiale. Nu-l mai găseau pe cîntar, în schimb se nimeria să te împiedice de el în bufet. Găsea prilejul, așa ca din întâmplare, să strecoare, la masă, două, trei vorbe despre băiat. Nu mai avea stare. Parcă întinerise. Se primenea și în timpul săptămînii. Dacă înainte puneă umărul la descărcatul sacilor, acum își ferea halma, foindu-se în ușa magaziei ca în fața cine știe cărei instituții centrale, dînd dispoziții cărăușilor. Neobișnuit nici el cu noua purtare, se mai încurca. Oamenii își făceau cu ochiul, îl luau peste picior dar bătrînul o ținea mortîș pe a lui. Pe zi ce trecea, părea tot mai preocupat de niște gînduri ascunse. Îi intrase în cap că, devreme ce zămislise un fiu atît de deștept, nici el nu putea fi mai prejos (băiatul era doar carne din carnea lui), numai că nu scosese încă la iveală grăuntele ăla valoros, fiindcă soarta se arătase mai vitregă cu el. He, he, dacă ar fi avut condiții, le-ar fi dovedit de mult celorlalți care-l țineau drept un terchen-berchea de ce era în stare. Asta încă n-ar fi fost nimic dacă n-ar fi hotărît să treacă neîntîrțit la fapte. După ce o lună întregă își frămîntase creierii, despîndînd firul în pescu, într-o seară, pe cînd se întorcea de la petcut, planul îi răsări în minte în cele mai mici amănunte. Era într-al nouălea cer. Ar fi vrut să-i strige pe toți în clipa aceea să-i lămurească asupra gîndurilor sale de viitor dar își reveni ascopit ca un proiect important nu se potrivea de loc cu o asemenea ușurătate din parte-l. Îndreptîndu-și spinarea, își continuă tacticos drumul spre casă. Dimineața, pieptănînd, gătînd, se înfățișă cu aer misterios și grav, în ușa lui Bofu. Nu se lăsă rugat să intre, grăbindu-se să se instaleze pe cel dintîi scaun răsărit în cale. Sprînzîndu-se de spetează, trecîndu-și piciorul țîș peste cel drept, poziție dinalte gîndită, își scoase din buzunar un petec de hîrtie cu însemnări, un creion, își dresse glasul și începu:

— Nădăjduiesc că nu v-ați îndoit niciodată de calitățile mele profesionale, de îndemnarea și supunerea cu care mi-am îndeplinit zi de zi sarcinile fără să-mi fi făcut din aceasta un merit sau să fi pofit la vreme cîștig în plus. Sărmanul avea pînă aici perfectă dreptate. De mai mulți ani, mă frămîntă însă o idee de a cărei înfăptuire sper că mă voi bucura în curînd. Își învîrtea emoționat creionul între degete. O idee originală unică în felul ei. Bizîndu-mă pe această idee cît și pe experiența fiului meu despre care am avut ocazia să vă vorbesc, am hotărît de comun acord (inventă cu încă o persoană demnă de încredere, pe care nu voi întîrșia să v-o prezint la momentul potrivit, să deschid în fermă o școală de îndeletniciri manuale, unde, personal, voi preda „tineretului studios” modurile de a cîntări și depozita cerealele laolalt-

— iar al dumatile de cealaltă parte, la care se adaugă faptul că, din întâmplare, eu stau acum sus în timp ce dumneata stai jos. Să-ți intru bine în cap! Rudele dumitale nu mă priveșdar mă simt obligat să-ți reamintesc că fiul dumitale, pe care am avut, de altminteri, plăcerea să-l cunosc acum două zile, nu-i nici cît negru sub unghie director ci un nemernic de zarzavagiu în orașelul D. Să nu-mi umbli cu cioara vopsită. Cît despre faptul că nu lucrez la ora asta, o să discutăm la salar.

Bătrînul care, înainte de a da citire, în curte, scrisorilor zăbovise multă vreme neîncetător asupra lor, răsucindu-le pe toate părțile ca să se convingă de temeinicia vestilor, văzîndu-și acum, într-o singură clipă, spulberate toate iluziile, se rostogoli de parcă n-ar fi fost lovit cu o măciucă în cap. Cu fața albă ca varul, cu bărbia și mîinile tremurînd, abia mai izbuti să bîgăie.

— Dușmani, dușmani peste tot... Chiar în sfîrul familiei... Lacrimile îl podidură.

Repezeala cu care Bofu se arunca asupra indivizilor nedoriți, trîntindu-i omului în obraz, fără milă, orice-i venea pe limbă, sperie pe cei care nutrau în ascuns gîndul reabilitării, făcîndu-i să ocolească cu grijă prilejul unei discuții noi pe teme vechi. Nimeni nu se

TITUS SUCIU

recipisa

Clădirea poștei își menținea un aer de ciudată prestață față de celelalte clădiri ale micului nostru orașel. E construită pe un teren în pantă, și de aceea în partea de jos are un soclu impunător, cu adevărat impunător, soclu care exprimă însă o necesitate și nici decum o idee de monumental. De altfel clădirea propriu-zisă e altă de mică, nu ca întindere ci scundă, încât urcând cele trei trepte de la intrare, în hol aveai impresia că te sufoci. Ajuns în hol, față de intrarea din dreapta și stînga, te trezești deodată străjuți de o multime de ochiuri mici, ale ghișeelor, de unde apar privirile funcționarilor, toate sînt femei destul de în vîrstă, de obicei nu prea binevoitoare, iar din spate, din partea stînga, doșite ca gheretele de pază te priveau incremenite cele două cabine telefonice. Se mai găsea în hol și o masă veche, pe care erau întotdeauna două tocuri, cu penițe uzate, și lingă aceasta uneori două, uneori trei scaune, încomode și fragile. Totul respira parca oboseala, lipsa de culoare, lipsa de viață, arsele vechi și murdărite de muște, îndeplneau cu totul altă misiune decît ceea ce le era menită. Dar pentru că aveau acel soclu, pentru că aveau o streșină mare ce te putea apăra de soare, ca și de ploie, pentru că de aici se vedea piața, prăvăliile și de altfel tot ce era mai important în orașel, acesta era locul în care își dădeau întâlnire acei oameni ce apreciază într-un anumit fel timpul. În fața clădirii, de o parte și cealaltă a intrării, se găseau două bănci masive, poate de o vîrstă cu eu,

Desen de VERA HARITON

pe care aceștia se așezau întotdeauna cu o satisfacție și multumire unică, și se așezau parcă mereu în aceeași poziție: cu picioarele întinse, cu capul lăsat pe spate, mult, nefiresc de mult, cu mișcările încrucișate pe pînțele și cu ochii aproape închiși. Se așezau fără să se salute, sau poate că salutul lor constă în ceremonialul acela al așezării, sau poate în altceva, în ce încă nu putusem să observ. Și taceau, căci a nu pierde nimic din ceea ce se întâmpla în jur și în același timp a combina amănunte ce cu siguranță că altora scăpau nu e o treabă tocmai ușoară, mai ales că pe baza acestora trebuiau apoi să construiască supoziții, care să fie capabile să explice un eveniment trecut, trăit, sau posibil, cu cit mai intim cu atât mai deosebită reușita, din viața cine știe cîruil locuitor, preocupat și depășit de cotidianele greutăți, care era cu totul în afara ideii de a se ști studiat. Îl vedeam întotdeauna în aceeași poziție, întinși și cu ochii aproape închiși, dar știam că această aparentă nonșalanță ascunde o curiozitate devorantă, o curiozitate devorantă și o perspicacitate diabolică. Ei știau suta la suta din ceea ce se petrecea, și aproape tot atât din ceea ce urma să se întimplă.

Ușchea lor, de o finețe exagerată, m-a impresionat întotdeauna, era parcă exersată în a recepționa orice fel de sunete, începînd de la cele absolut normale pînă la cele abea auzite. Felul înșăși în care vorbeau era capabil să dezorienteze, te făcea să nu fi mulțumit de felul în care îți nuneai pînă nu-ți venea în minte cuvîntul ritual. — N-a mai fost de mult pe aici, zice unul din ei, parca eu îndemînare de ventriloc, căci nu mișcase buzele, și alt de încet încet unii nevizat l-ar fi putut apărea și ideea că a fost victima unei închipuirii. Ceilalți n-au răspuns, nu s-au manifestat în nici un fel, rămînînd cu mișcările pe pînțele, în aceeași eternă poziție lor, cu ochii aproape închiși. Dar nu făceau pentru că nu știau despre ce e vorba sau că nu-i interesa. Cunoșteau foarte bine subiectul atacat, și știau despre el tot atât cît știa și cel ce vorbea. În fond tocmai aceasta le dădea poziția de membru al acestei comunități ciudate. Tăcerea se prelungea, dar de sub gene ușor întredeschise, ochii aveau și versajul iscodeau totul cu probitate de profesionist.

Am bănuț de mult, degeaba, spuse altul după un timp atât de lung încît nu puteai ști dacă se referă la ceva cu totul nou sau continuu subiectul anterior atacat. Nici de data asta nu răspunde nimeni, dar înțelegeau toți. Soarele ardea cu destulă insistență, dar streșina îi adăpostea oferindu-le nu căldura ce sufocă ci una mai domestică dar mai haină, pe care dacă nu ști s-o întîmpini te dospește, te tîrjîie într-un fel de putrefacție, morală. Pe stradă trecătorii erau rari, neinteresant, ochii încă nu găsiseră ceea ce căutau, iar gîndurile ce le aveau de un anumit timp îi stăpîneau, chinându-i ușor și plăcut.

Mie, mie mi se pare caraghios, conchise un bătrîn gras și masiv, bun încă de muncă, dar care cu siguranță o ocolise și înaintea. Nimeni nu deschise ochii, nimeni nu se mișcase, și soarele prîjolea tot ceea ce nu era sub streșină. Tronierele făcute din lespezi de ciment, pomii prăfuiți, de pe marginea șoselei, gardurile și zidurile caselor scoorjite. Singurul trecător din momentele acelea, de fîcș o trecătoare, o tînră cu un admirabil corp de sportivă, scos parcă și mai pregnant în evidență de rochița subțire de vară, sub care coapsele acelea zfecneau îmbietor, nu le atrăse de loc atenția. Ochii de sub genele abea întredeschise așteptau altceva, și rețîneau aroganța tulburătoare fete doar atât timp cît le-a fost necesar să stabilească cu noi ceea ce-i interesa.

De ce nu, poate credea că ne scăpă, nu? întrebă cineva și întrebarea parcă persista în atmosfera din jur ca un fel de ceață, fără să intervină vreun răspuns eliberator care s-o împrăștiie.

Mie, mie mi se pare caraghios, mai renește încă odată bătrînul, ilustra sînd deducție, parcă cu același ton, parcă cu același intonație ca mai înainte.

La casa vechea într-o fereastră, apărură două bătrîne, a căror atenție era cu siguranță în stare de veghe. Una dintre ele își clătina capul mereu, ceea ce o făcea pe cealaltă să se întoarcă de nenumărate ori la ea și s-o admonesteze cu gesturi largi și inutile. Nu dispuneau de auzul fin al celor de pe bancă, dar aveau cu prisosință cealaltă calitate, ce se atribuie aproape în exclusivitate bătrînelor.

— E un prost, pentru că încearcă să ascundă, zise un bătrîn, care se comportă altfel decît ceilalți, deschizînd larg ochii atunci cînd vorbește, parcă dorind să-și vadă vorbele. Dar și mai prost ar fi dacă ar mărturisii, asta se poate termina și altfel decît crede el, și dacă nu știe nimeni, ...adăugă imediat și se așeză la loc fără a-și termina ideea.

— A vorbit, a spus ceva, se precipită una dintre bătrîne, cea care clătina mereu capul.

— A vorbit, a vorbit, dar dacă-ți bîfii atîta căpătina oia n-o să înțeleg nimic, îl răspunde cealaltă bătrînă cu glas pițigăiat, o bătrînă de o vîrstă cu adevărat respectabilă dar cu totul de alte apecieri în privința gusturilor, căci părul, de un negru violent, cîț și explozia de culori de prin eșarfe, panglicii și chiar a propriei epiderme faciale îndreptătea în cel mai decent caz un zîmbet de ușoară îngăduință.

— A vorbit, a spus ceva, reluă din nou prima bătrînă, mai puternic atînsă de senilitate, incapabilă să perceapă sunete produse la urechea ei, necum cele de la distanță. — Da mai înțelegi odată gura aia spurcată, se răstîrî mînușchii de culori.

— A deschis bătrînul ochii și cînd îi deschide întotdeauna spune ceva, continuă cealaltă aproape plîngînd. Și tu nu spui nimic. Niciodată nu-mi spui nimic.

— Fir-ai să fi de bătrînă nerodă. Nu-i destul că-ți clătina mereu ceapa aia șubredă, mai îmi scoți și sunete de bruijal! N-am auzit decît un cuvînt — ascunde — îi striga ea.

— Ascunde?, făcu aceasta înțelegînd în sfîrșit și parcă reușind să interpuză pentru cîteva momente clătinatul. Unde ascunde, cine ascunde, ce ascunde, de ce taci?

— Ca să-ți aud prostia vîlînd! Faci atîta gălăgie ca la o sedință de sindicat cînd a propus cineva pentru odihnă, îi strigă răstît cealaltă.

Strigătul bătrînei fulgeră un moment liniștea aceea încinsă, trecut prin țuța poștei, și el de pe bancă s-ar fi putut să audă dar nu lăsu prin nici o reacție să se stabilizească acest lucru. Soarele aluneca pe boltă pe același drum al eternității trăite, pe același drum al veșniciei viitoare, bătrînii stăteau întinși pe bancă, cu mișcările încrucișate pe pînțele, cu capul pe spate, mult, nefiresc de mult și cu ochii aproape închiși. La un geam două bătrîne discutau aprins, una dintre ele clătina mereu din cap, și asta o enerva la culme pe cealaltă, pe care nu te săturai s-o privești, dacă aveai gust pentru imperechieri tipătoare de culori și neinteresant... De sub gene aproape închise, ce păreau oboșite, ochii vioi și avizi își căutau prada.

Trăiam în acest orașel de trei ani, dar cu siguranță pentru ei rămăsesem tot un străin, bun numai de suspectat. O simțeam eu, o simțeau și ei, și măcar în această privință eram pe picior de egalitate. În rest, între noi domnea o aversivitate puternică, o astfel de aversivitate ce în naștere numai atunci cînd se confruntă indiferența și curiozitatea. Dar pentru aceasta nu mă puteam simți vinovat. Uneori încercam să-mi apropiu acest sentiment, să mă autoacuz, dar treburile să renunț, pentru că vedeam altundeva pricina. Pentru că nu eram amabil cu ei, pentru că nu mi manifestam nici un interes față de banalitățile (nu întotdeauna inofensive) ce le prezentau cu un aer de supremă presonanță, pentru că nu mă plîngeam niciodată de plictiseală, pentru că nu-mi vorbeam colegii de serviciu atunci cînd ei știau ceva și restul încercau să-l afle de la mine, pentru că nu credeam ceea ce insinuuau că s-a spus despre mine de persoane ce mi se considerau prieteni, în fine, pentru că îi tratam cu respect dar și cu indiferență, pe care ei o credeau studiată, nu puteam să mă condamn și basta!

Reacția la acest mod de comportament era firește suspicioasă. Cu ceva ce mă deranja puțin mai mult — o imixtiune, foarte vag disimulată. Asta mă făcea mai ermetic — și evident obiectul unei aversivități mai violente.

În ziua aceea trebuia să merg la poșta. Nu făceam niciodată acest drum cu plăcere, dar acum nu-l mai puteam amîna, și nici n-aș fi făcut-o, orice neajuns le-aș fi provocat, sau dimpotrivă, satisfacție, fințelilor de pe băncile din fața poștei. Mergeam hotărît, dar cînd l-am văzut, de departe, stînd așa cum stăteau întotdeauna, cu picioarele întinse, cu mișcările pe pînțele, cu capul mult pe spate și cu ochii aproape închiși, parcă mă-am pierdut siguranța. Știam bine că-i desconsider și că o merită din plin, dar cred că orice desconsiderare conține și un gram de stînjeneală. Știam că ochii aceia nu dorm, că pasivitatea lor era ca o mistăină în care încercuam să mă confund. Am pipăit încă odată picul, m-am gîndit la ce era în el, și am înțeles că nu trebuie să dau înapoi. Mi-am continuat drumul, dar simțeam tot mai insistent o prezență străină, sau parcă nu prea străină, parcă era vorba tot de mine, însă cu alte date, pe care nu mi le cunoșteam. Apropiindu-mă senzația îmi devenea tot mai puternică. Și am înțeles de unde venea această copie imperfectă, dar am continuat să înaintez. Nu, nu făceam ceea ce trebuia să mă ducă la a-mă justifica în fața nimeniului, și nici nu doream să corectez nici o impresie. Cînd am trecut prin dreptul lor l-am salutată puțin cam timorată și evident formal, fără să mă intereseze dacă mi se răspunde. Simțeam însă, cu nu știu ce simț, că ochii aceia își găsiseră reperul. Pleoapele își schimbaseră poziția, pupilele aveau de acum mișcări, viață, și pe unele fețe apărură zîmbete de o anumită natură, nu greu de identificat.

După ce am urcat cele trei trepte, în hol m-am oprit puțin, parcă dorind să scutur ceva de pe mine, apoi m-am îndreptat spre ghișeu și am bătut ușor. Am așteptat cîteva clipe dar n-a răspuns nimeni, și după ce am mai bătut odată, văzînd că nici acum nu vine nimeni, am ridicat urez gemetului. Mi s-a părut că funcționara se așezase abea în acel moment pe scaun, că parcă atunci venea de undeva, dar am abandonat și gîndul și deducțiile. Totuși mi se părea că mă privește cam curiosă, și parcă cu oarecare neplăcere, dar l-am lertat și asta, nu mai știu pe ce motiv, rămînînd surprins văzînd-o că-mi întînde priveliște ce aveam de gînd să-i cer înainte de a spune eu ceva prin care să se înțeleagă ce voiam. Dar cu toată lipsa mea de susceptibilitate simțeam puțin stînjeneală... poate din cauza aceluia zîmbet...

Am luat cartonașul cu aceste gînduri, și imediat funcționara a lăsat imediat gemetului jos. Parcă prea repede, excesiv de repede. Zîmbetul acela luase altă expresie?... Ceea ce văzusem în fracțiunea de secundă, cînd lăsase gemetului jos, putea avea și altă interpretare, care să nu mă deranjeze?

De la gemete, acum închis, privirea mi-a ajuns pînă la previz, pe care l-am privit cîteva momente nehotărît, apoi l-am lăsat să-mi cadă printre degete, în dungă, pe suportul ghișeului. Am renunțat și acum, m-am întors, nu prea negrege, și m-am îndreptat spre masa de scris. Pe ea aceleași două tocuri vechi, l-am ales pe cel roșu, cu care am mai scris, de atîtea ori, scria rău, dar

eu știam cum să-l țin, și am scris din nou acele două adrese, a mea, și a destinatarului — două adrese scurte, parcă cifrate, pe care le știam încadra pe previz și cu ochii închiși, apoi m-am apropiat din nou spre ghișeu, și am bătut, dar mai temperat, știa că sînt aici. Funcționara a deschis imediat, mi-a luat imprimatul și picul cu un gest cam avarie, și nu știu dacă așa era sau nu, dar am simțit cum asupra picului se scurgea din ochii săi o curiozitate răutăcioasă, poate chiar decisivă, care acceptă și riscul, atunci cînd l-a cîntărit și i-a aplicat timbrele. Ochii aceia...

După ce a terminat ce avea de scris s-a întors din nou spre mine, mi-a întins recipisa închizînd imediat ce am luat-o gemetului și cu cealaltă banii, care erau exacti, căci știam atât de bine cît e taxa. Și știam că și acest lucru nu-l este necunoscut. N-a spus nici un cuvînt. N-am spus nici eu, n-am apucat. Și nici nu știu ce aș fi putut spune. Poate s-o întreb de ce... dar...

Cu aceasta m-am despărțit de picul, sau poate am schimbat numai natura legăturilor. Și am înțeles că nici un om nu se poate despărți de picul ce-l trimite cuiva. Cu cit e mai departe cu atît ne apropiem de momentul împărțirii mesajului, sîntem mai aproape de o comunicare pe care tînem atît de mult, s-o facem. Am mai stat acolo, așa tăcut, cîteva momente, începusem să simt o neliniște confuză, sficoțoasă. Funcționara, probabil m-a simțit, a mai deschis odată ghișeu, m-a privit nemulțumită, poate că îi dădeam dreptate, și m-a întrebata, adresîndu-mi atunci primele cuvinte.

— Ce mai vrei?

— Nimic...

Dar mai mult n-am putut zice nimic. Totul acela, răstît, și formularea, de-o intimitate ce n-o știam între noi, și acel fir de zîmbet, pe care nu reușisem să mi-l explic... dar cum aș fi putut s-o acuz că a deschis ghișeu numai pentru a vedea dacă am plecat sau nu?... Am lăsat privirea în jos, și am ieșit trîgînd după mine nemulțumirea aceea ce astăzi mi se părea mai consistentă decît altădată. În ușa m-am oprit puțin și am privit la cei de pe bancă. Parcă nu se schimbaseră nimic. Stăteau tot întinși, cu mișcările pe pînțele cu capul dat pe spate și cu ochii aproape închiși. Am pîșit, am trecut prin fața lor, am salutată din nou, șters, abea șoptit și mi-am văzut de drum. N-am putut înțelege dacă mi-au răspuns sau nu, dar nici n-am încercat să mă edific asupra acestui lucru. De la o fereastră o bătrînă n-a salutată, am salutată-o și eu, însă ea continua să dea din cap și atunci am înțeles că m-am grăbit cu interpretarea anterioară, și am încercat să-mi transform ceea ce era gest de salut, prin completare, într-un gest oarecare, obișnuit. Am mîrșit puțin, pentru a mă îndepărta cit mai repede, zicîndu-mi mereu că nu trebuia să-mi întorc capul. Dar acea neliniște m-a răzbit, și pentru o fracțiune de secundă nu știu dacă am făcut tocmai ceea ce voiam, am întors capul. Cred că am rămas cu o imagine greșită, dar atunci puteam jura că unul dintre cei de pe bancă era cu ochii deschiși, iar una dintre bătrîne era apliceată mult, pericolos de mult, peste cerceveaua ferestrei. Dar n-am găsit nici o legătură între aceste două gesturi, și tocmai de aceea am conchis că m-am înșelat.

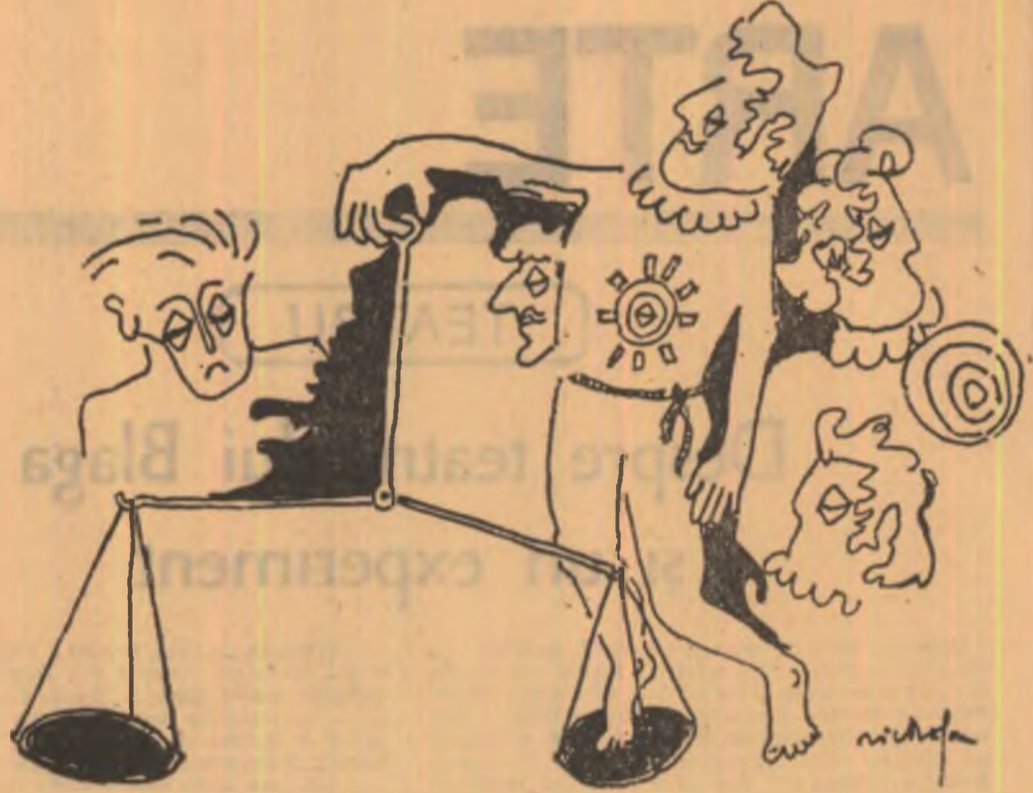
Cînd am intrat în camera mea am avut impresia regășirii unei oaze după o zi de

Desen de DANIEL TOLCIU

soare saharian. Pe stradă nu mai întîlnisem pe nimeni, asta poate și datorită orii pe care am ales-o, aceea în care în orașelul nostru respirația e strîngută de un soare ce lovește nemilos acoperisuri și pereți a căror culoare uniformizată nu exprimă nici decum un gust general ci o neglijență generală. În camera mea era însă răcoare și plăcut. Nu era prea încălzită — aveam un recaleme, un birou, un frigider, și ceva spațiu liber, cît rămăsesse din cei 24 mp. Frigiderul l-am cumpărat odată cu recalemeul și înaintea biroului, pentru că nu-mi plăcea să ies în oraș prea des. Ieșind rar trebuia însă să mă aprovizionez cu cantități ceva mai mari de alimente, ce sufereau de oarecare corectiv și din pricina apetitului meu, mereu în formă, astfel că la început mult, dîndu-și trbu liber, imaginațiilor, oferiseră explicații de-a dreptul caraghioase.

Acum picul trebuia să fie deja la gară mi-am zis privind la ceas în timp ce-mi desfășeam ștergurile, ca să mă întîrn pe pat. Era lăz. De acest picul nu mă puteam despărți. Da, acum trebuia să fie la gară. Îi cunoșteam bine pe funcționarii ce ducea și aducea poșta de la gară. Era un bărbat mai în vîrstă, care în tîneretea lui s-ar fi putut să fi fost destul de chipeș, poate chiar atrăgător — dar asta cu o oarecare condiție dacă nu încerca să vorbească prea mult. Acum însă, nu i se citea pe chip decît o remanare, nu durerosă ci obișnuită, existentă în atîția din noi, dar refuțată. L-am văzut de multe ori cum stătea în afară: drept, aproape teapăn, cu sacul poștal sprînjint de piciorul drept, cu o țigară aprinsă, ținută întotdeauna între degetul mare și arătător, cu o privire goală și lipsită de viață aruncată neglijent ba într-un loc, ba în altul. Nu se gînde la nimic, nu se gînde nici atunci cînd

Desen de IOAN VICTOR DRAGAN

sorta scrisorile după cele două direcții ce erau posibile de la noi, cred că nu se gînde niciodată. Am mai văzut această expresie a ochilor și la alți oameni, dar la el mi se părea mai puternică și permanentă. În această poziție mi-l închipuiam și acum.

M-am întins cit mai comod, mi-am pus minile sub cap, și am vrut să rămîn liniștit. Dar neliniștea aceea îmi dădea tirocoale din nou, mă prindea în virtutea ei, mă sufoca. M-am ridicat în capul oaselor, și cu mîna dreaptă am început să caut cu înfrigurare recipisa. Am găsit-o, și teama ce-am avut-o, c-o pierdusem, s-a risipit. M-am întins din nou, citînd și recitînd puținele cuvinte și inițiale ce le conținea. Ea era pentru mine o certitudine. De ce atunci neliniștea aceea? Și continuam s-o simt. Parcă de la ea, da, de la recipisă, mi se comunica ceva, de avertizare, mi se comunica cu insistență, dar eu nu reușeam să înțeleg, să-mi mobilizez vigilența. Continuam să fiu atent, dar nu știam bine la ce, ceea ce însemna că nu prea eram. Pluteam într-un fel de letargie cu un consum atît de mic de energie, încît în acest ritm ea mi-ar fi ajuns să trăiesc secole de-a rîndul. Și ce puteam de altfel să fac?... Cred că sînt dese situații în viața unuia om cînd cel mai bun lucru e să aștepti — să aștepti fără a face cel mai neînsemnat gest, chiar dacă ști că șansele sînt minime.

Cu siguranță vagonul poștal îl eliberase pe poștașul meu din dificila misiune. Acum picul era probabil supus unei sortări ce se face în vagon pentru a se stabili care din ele vor fi date jos la primul nod de cale ferată și care își continuă drumul. El, picul meu, făcea parte din prima categorie. La primul nod de cale ferată își schimba gazda, după cum știam eu, peste vreo patru ore, ca apoi să intre în cu totul altă fază a drumului spre persoana cărui voiam să-i comunic un anumit gînd. Pe acest funcționar nu-l mai cunoșteam. Și nu mai cunoșteam de acum pe nici unul din cei ce vor mînu picul, cu indiferență poate, sau cu toată atenția, plic în care ceva din sufletul meu bătea, dar parcă cu anumit program, ca la un dispozitiv reglat pentru o anumită oră, nu oricine putînd să simtă acele bătăi, numai ale mele, și ale persoanei căreia i le trimiteam și le aștepta. Și de aceea totul devenea mai confuz, iar ceea ce era mai rău era faptul că însăși reușita finală era o stare ce mi-o imaginam destul de greu. Există o anumită obișnuință, xeroșită și mult prea prolifică, care crește oriunde, dar mai ales în orașele mici. Zîmbetul acela claudal al funcționarei, bătrînul cu ochii închiși și bunicuța aceea, care ar fi putut fi foarte onorabilă, aplecată atît de imprudent peste cerceveaua ferestrei... între care nu realizam încă liantul... Dar acum trebuia să se termine totul cu bine, trebuia să reușesc cu orice preț, așa cum trebuia să reușesc, să beau, să văd soarele. Eu nu aveam nevoie decît de puțină sinceritate, și de discreție, din partea celor din jurul meu — bătăile acelea le doream neconturbate, neofiliile de bruma vreunei indiscreții, pentru că duceau ceva gingaș și curat. Cerem puțin, de multe ori cerem atît de puțin vieții, și totuși ni se refuză. Acum însă, mă încurajam singur, și altceva, e cu totul altceva — ca o ultimă șansă, și nimeni nu avea dreptul să mi-o refuze.

Și priveam recipisa cu mai puțină teamă, cu mai multă încredere. M-am ridicat și cu ea în mîna m-am îndreptat spre birou, am luat un creion și am scris pe ea data și ceva să-mi amintescă că tocmai cu ea trimiseseam ceea ce trebuia să ajungă acum neapărat la destinație. Apoi am pus creionul jos, și am privit recipisă, parcă sfîdînd-o eu de data aceasta, dar privirea îmi era încrunțată. De ce o făcusem? De ce am scris pe ea?... De data asta suspiciunea nu-mi făcea cîlnste mi-am zis, pentru a simți și mai acut dezacordul cu gestul anterior. Lîngă birou trebuia să fie un scaun, acum nu era, l-am adus, m-am așezat, privind tot mai atent într-un anumit loc, cu teamă, de care speram că totuși odată și odată o să scap — priveam sertarul, și el îmi era teamă. Mai bine zis nu de el îmi era teamă ci de ceea ce se afla înăuntru. Și totuși l-am deschis. Și am privit obiectele friții mele — tot recipise, multe, foarte multe, rușinos de multe. Nu-mi făcea plăcere, să le văd; nimeni nu-l face plăcere să știe că are în casă mai multe recipise, de care se leagă ceva, ce în fond nu se prea leagă. Pentru mine erau ca niște viespi mari și veninoase, fiecare a însemnat o speranță la vremea ei, și o deziluzie după aceea, de care nu ele erau vinovate, ci niște zîmbete, ochi deschiși, și o poziție de-a dreptul periculoasă peste cerceveaua ferestrei. Și totuși nu le aruncam, poate pentru a avea mereu cu ce să sustin ceva ce înțelegeam atît de greu, poate pentru a avea peste ce să adun iertarea.

De data asta le-am împins pe toate în fundul sertarului, le-am strivit cu mîna, ca să nu se împrăștiie, și am așezat ultima recipisă separat. Înceream să fiu obiectiv, cît mai obiectiv, însă aveam o puternică impresie că noua recipisă conferea o nouă atmosferă întregului sertar, așa cum o femeie frumoasă și cu personalitate transfigurază o ambianță într-o incredibilă imagine a frumuseții absolut. Mi se părea un punct luminos și plin de speranță, cheazăie a unei împliniri. Parcă îmi dispăruse și aceea neliniște. Priveam fascinat recipisa, cu o poziție atît de particulară față de toate celelalte, și o beție ce mă încercă rar, de

CONSTANTIN OLARIU

Romanță

M-a-nîlînt pe drum o vrăjitoare și mi-o spus că luna m-ai iubi dacă n-aș zbura din floare-n floare și spre cer a dată de-aș privi

mi-o vorbit încet leagînd în șoapte chipul meu de soare. Cînd văzu că zîmbea întoarcă ziua-n noapte și în lună ea se prelăcu.

De farmeo

Mi-am dorit din lemn uscat bocet de dus la mezat din șipot pentru mioare albastru și-un cui de soare albastru să-l sorb încet cuiul să mi-l prînd în piept să-mi cînte luni-împărat marțea să mă lura-n pat miercură să-mi dea o fragă ca pentru o jale-ntreagă numai sînt-bătrîna vineri să-mi calce pe ochii tîneri la amuz de săptămîna să mă lura pe sub mină

Fluier

Plînsed de umbre apolin aprêste ochiul să revin prîlinge teama stînge-ncet pasul meu șubred de ascet io-mă de linimă ușor prin ierburile apelor întoarcă-mă în mine-ntrînt să nu mai beau să nu mai cînt fluier de inger și de soc plătă de om lără maroc la sînga pieptului mai sus de unde glasul mi l-ai dus

ILIE TUDORA

Jertfă pentru Euridice

Doamnă, adună-ți crucea și rugul și vino, străinul din mine, străino, mai știe „a pour și move” să spună credința primată din noi să n-apună.

Doamnă, transplantază-mi tîmplele-n gol și naște-mă la margini de lacrimi ai Eol

Doamnă — regină ultimului bal mascat — Orlu lepată de legendă-a plecat și dacă Euridice te cheamă, din umbrele pure fugi spre cea mai surdă și oarbă pădure.

Jertfă pentru lacrimă

Am rămas mai departe în lacrima ta să-mi pot înșela primul plîns; tu din altă lacrimă te privești înșelîndu-te că ești ultima vindecare.

Ce s-ar întimpla dacă plînsul nu ne-ar aduna sub semnul de jertfă și print-o singură lacrimă ne-am striga chemîndu-ne altfel, poate mai altfel.

Și ce s-ar mai putea întimpla dacă una din lacrimi n-are aveo conturul luminii, să avem de unde uito a parte, cel puțin o parte din noapte

Jertfă pentru singurătate

Secunda tu — simbol de veșnicie — ancoră oarbă-n revărsări de timp nu-l dechit umbra celui ce-o să fie durut surcube din ultimul Olimp.

Aplec totatul pîn-la amintire pirat colind prin sensul răsturnat ogîndla lîri m-arată-n neîntie salbă de ierle și zar nearuncat

Mă-ntunecă sălbaticii din puncte și nevăzuta junglă din cuvînt și nici în semn spre sens nu mai am punte

O, sînt singur Doamnă, sînt un sens

pierdut amonte-n marile tîceri și-n miezul umbrei ult să mai tresar și moartă-mi ești în florile de mări.

TEATRU

Despre teatrul lui Blaga și un experiment

Greu de spus ce anume i-a lipsit teatrului lui Blaga, de-a rămas fără ecou. În niciun caz poezia, în niciun caz ideile. *Arca lui Noe*, *Cruciada copiilor*, *Meșterul Manole*, *Zamolxe* colcăie de imagini frumoase, au o încălțătură filosofică mare, privilegiu de care nu s-au bucurat multe piese românești. Ambiția gânditorului era de a scormoni mitologia autohtonă, făcând iarăși să scapere tăcunile înțelepciunii populare; de a descoperi un sistem în mituri și mistere și de a înfățișa toate acestea stilizat, Nesocotirea tehnicii teatrale, plutirea în nebuloasa vorbilor frumoase s-au răzbinat, îndepărțând spectatorul obișnuit cu construcții mai riguroase.

G. Călinescu prindea într-o frază specificul acestei arte dramatice: „Prea multa poezie, isbenismul, adică conflictul de idei, mitologismul, o anume înducă expresionistă, conștient în schematism și într-o relativă stilizare și deci caricare a gesturilor, împiedică teatrul lui Blaga de a fi reprezentabil, deși nu e lipsit deloc de patos și de repeziune scenică”. Reprezentabil este totuși și poate că noul *schematism* va recupera aceste creații, în orice caz demne de toată atenția. Convingătoare în acest sens mi se pare experiența pe care Ion Olteanu o face în sala mică a teatrului Nottara, reunind sub titlul „Duhul pămintului” (puteau să se numească și altfel, nu asta e important), piesele *Arca lui Noe*, *Cruciada copiilor* și *Meșterul Manole* într-un spectacol care demonstrează nu numai acea „repeziune scenică”, dar și o reală forță dramatică a autorului „poemelor lumini”.

Dacă rădăcinile potopului sînt în nori, rădăcinile teatrului lui Blaga sînt în picăturile mici și curate ale versului său. De aici se revarsă ca un suflu de mare, inspirația sa scenică: viziumi, metafore, credințe, modalități stilistice, întreaga magmă. *Arca lui Noe*, cea mai închețată piesă a sa, e scrisă bătrînește și înțelepțește. De la biblie începe arca a fost mereu ciocănită, cu degetul, cu piciorul, cu fulgerul de poezii, dramaturgi, artiști de toată mîna.

Blaga reconstituie povestea pe un teren ardeleanesc. Noe e un morar albit de faină nu și de ani, căci e încă viguros la trup, dar mîntea numai se pare că-l udat-o razna; are halucinații parcă ar fi băut gaz și vrea să facă o corabie care să suie pe munți în sus. Lui i s-a arătat *Mosul*, care îl povățuiește să se ferească de *Nefiritate*. Aceștia a-mindoi, după cum pricepe Ana, soția lui Noe. În vîrstă de 30 de ani și ardeleană, ar fi stăpîniți a două întreprinderi (cuvîntul supără îngrozitor, Blaga fiind opac la umor): una de cosciuge și cealaltă de... Bătălia cea mare s-a dat în jurul lemnului. Fără vorbă multă și în ciuda unor opreliști de ordin gospodăresc. Noe întocmește în nouă luni arca pentru a se sul în ea împreună cu nevasta și cei doi copii. Fratele Simion care biciuie morfmntul mamei pentru că nu l-a lăsat prin testament o parte mai mare, va fi înghițit de potop, dimpreună cu restul lumii.

Piesa se desfășoară fără surprize, totul fiind doar mutat în spațiu mioritic. Noe e tras în judecată pentru că a îndrăznit să taie pădurea obștei pentru arca, e judecat de *Înfiul Jude* și de *Al doilea Jude*, de primar, etc. Ana „toare” lină dintr-un caer prin care *Nefiritate* își mai încercă uneori codita. Totul e destul de poporan. Un aer metafizic superior lipsește. L-am fi dorit pe Noe bîntuit de ideea potopului, a salvării lumii, a comunicării cu Dumnezeu. Faptul că el e alesul nu-i dă frisoane mai mari decît spargerea unui sac cu faină și așteaptă potopul ca și cînd ar începe să curgă o streasînă. El e un gospodăruș, cu grijă la salvarea avutului. Vreau să spun că piesa putea fi răscoltoare.

TELEVIZIUNE

Aveți puținică răbdare

Intr-un număr mai vechi, am scris despre două spectacole Moliere („Burghezul gentilom” și „Mizantropul”), producții ale studiourilor franceze de televiziune, în colaborare cu teatrele pariziene Odéon și Comedia Franceză. Am remarcat atunci calitățile deosebite ale acestor spectacole — film (joc actorilor, concepția regizorală), lăudînd totodată inițiativa televiziunii de a le achiziționa și prezenta pe micile noastre ecrane.

Cu „Femeile savante”, recent vizionat, s-a încheiat de fapt un adevărat ciclu Moliere (care, în afara celor amintite, e mai cuprins și piesa „Turtuffe”). Aceleași virtuți scenice, același farmec, aceeași înaltă profesionalitate. Nu intenționăm o nouă analiză, alte elogii. Credem, sînt inutile. Repetăm, a fost bine că s-au transmis, și, probabil, într-un viitor nu rea îndepărtat le vom putea reveda.

Vrem doar să insistăm asupra unui aspect semnalat și în arti-olul pomenit mai sus. Atunci sugerăm televiziunii realizarea unor spectacole după operele marelui dramaturg I. L. Caragiale. Prea multe nu s-au făcut, cu toate că a trecut destul timp.

După cum sîntem informați, un prim pas se va face cu „O noapte furtunoasă”, ale cărei repetiții vor începe în curînd sub conducerea tinerei și talentate regizoare Magda Bordeianu. Sperăm să nu fie vorba doar de o acțiune izolată.

★

Se pare că, într-adevăr, secolul în care trăim este pe bună dreptate denumit secolul vitezei. Exemple se pot da cu nemiluita: automobilul, avionul, rachetele etc. De acest adevăr ne-am convins încă odată luni, 9 XI, cu ocazia emisiunii „Viața literară”. În ciuda unui sumar bine alcătuit susținut cu competență de către invitații emisiunii (și, am mai adăuga, în ciuda interesantelor prezentări datorate Alexandrei Cindea), unele defecțiuni tehnice au deranjat. O grabă nejustificată făcea ca întotdeauna ultima frază (sau penultima, sau poate antepenultima, parcă mai poți ști precizia care?) să nu poată fi auzită. Se sarea cu rapiditate de la un subiect la altul, ca și cum totul era pe o bandă rulantă. Prea multă viteză. Prea multă grabă. Vorba lui nenea Iancu: „aveți puținică răbdare”.

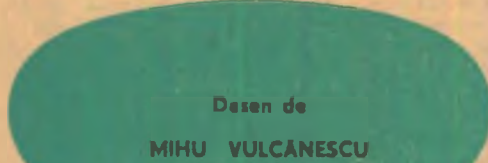
Radu DUMITRU

Interesante numele proprii: *Mosul* care e strămosul, *Nefiritate* (dracul) etc. Despre Dumnezeu se vorbește mereu pieziș: Cineva. Oarecine... Piesa e plină de metafore frumoase ca niște proverbe: „omul e făptură de duminică buruiată de sărbătoare”, „s-amestecă minunea printre opincile noastre”. „Eu am auzit despre cerbi cu stea în frunte, dar despre porc: cu stea în rit încă n-am auzit”. Publicată în 1944 (Editura Dacia traiană — Sibiu) prin modul în care e scrisă, limbaj și viziune — prevestește parca „Anton Pann”. O analiză atentă merită și celelalte două, însă nu ne îngăduie acum spațiul.

Despre spectacol. A fost gândit, în primul rînd, ca să se vadă ideile pe scenă, lucru la care Blaga ținea atât. Totuși o căldură și o vioiciune există. Fiind vorba de niște fragmente, nu putem aprecia creația actorilor. În general femeile parcă duc greul jocului, fiind mai convinse de roluri. Cristina Tacoi intruchipează o soție de morar așezată și la locul ei, bună gospodină, bună mamă, plină de grijă pentru mîntea lui Noe a de pe urmă și cu accente mai patetice pe ici pe colo, care captează sala. Lucia Mureșan iarăși găsește tonul nimerit în rolul Mirei, e tandră, năvă, acceptă jocul zidirii cu o resemnare superioară. Mișcarea pe scenă e izbitoare avînd sugestia de stampă veche. Ca în scena meșterilor strîniși mînunchi, așteptînd să apară cine-o aparea cu mîncarea, tunînd și fulgerînd împotriva lui Manole. (Mircea Angelescu care, din păcate, n-a avut o seară bună).

Piesa „Meșterul Manole” am văzut-o anul trecut la Giulești, pusă de Dinu Cernescu, cu mare grijă pentru mesajul mitic și poetic al textului, jucată frumos. În fața unui public eterogen — se auzeau chicotelile în momentele mai solemne. Ion Popa în rolul lui Găman se evidențiază. Cu mare înținsitate își abordează rolul Geta Anghelută (Ioana Zănateca în *Cruciada copiilor*). Această experiență a lui Ion Olteanu e demnă de toată lauda, pentru că ne prezintă convingător un moment important al dramaturgiei românești, pe nedrept uitat.

Marin SORESCU

SPORT

Un zeu îți pune solemn pe cap coroana, și în același timp îți face cu ochiul celuilalt zeu nevăzută, ascuns în umbră, exact în umbra ta, și care, simultan, îți ia ironic măsura pentru interminabila galerie de ceară a marilor eroi defetrați. Să fim cu grijă, succesul e o încercare...

Nino Benvenuti, junele prim al boxului european, a fost bătut măr de argentinianul acela dur, decis ca un drac și care a sărit în ring direct din povestea nemuritoare a lui Jak London. Cele câteva secvențe ale dramei văzute pe micul ecran au deoșit semnificativă pugilistică a înfîinării. Părul lung și frumos al italianului molesit de trai bun filfia sub pumnii oprîmîți în toate colțurile, care, din păcate, sînt doar patru, nici o gaură de șarpe, nici un cutremur măcar, să despice în două dușumeaua locului de supliciu.

FILM

Prea-fericitul pe ecran normal

Intr-o vreme, și nu prea îndepărtată, gardurile din cartier și alie suprafețe de așij erau inundate de copilăroasă reprezentare figurativă a Sfîntului; melodia din generic colinda prin toate urechile, neuitatul nimbo al lui Simon Templar putea fi bănuț de-așupra multor capete dormice de aventură. Cîți disperați ce primejduiau districta, fîri, continente, globul, sistemul solar și încă... nu au fost neutralizați de pumnul formidabil al acestui erou corpolent cu zîmbet infirmoset de inteligență! În 1966, la turneul final al Campionatului Mondial de fotbal din Anglittera, căpitantul echipei ce urma să câștige acest teribil maraton socceristic, Boby Moore, nu reușise încă să-l înțreacă în renume pe omonimul său, ce ne înțuia săptămînal în fața televizorului, Roger Moore!

Și ca toate pe această suprafață probabil de sferă (în cazul că olandezul acela nu avea dreptate cînd se îndrînea să creadă în imaginea pitomeică a „Pămintului”), iată că veștele — „Sfîntul” a încetat să ne mai tuteze serile de simbăta, înlocuit de „Răzbdătorii”, „Campionii”, interminabila urmărire a Ciungului ș.a.m.d. Trăm din plin — laolaltă cu alții — gloria scriitorilor; pentru noi cel mai fermecător rămîne — pînă acum — cel al „Răzbdătorilor” (cu inegalabila Diana Rigg — n-o dășunăm, totuși, nici pe Tara King, al cărui chip l-a achiziționat, spre plăcuta noastră surpriză televiziunea română, căci una din noile prezentatoare îi seamănă atât de mult încît rîmii uimit cînd o auzi anunțînd una și alta din diversele programe). Sfîntul a fost, după cite ne amintim, cel dintîi la noi, cu episoade îngrijit lucrate, unele remarcabile. Vondeita for the Saint, pelicula de 250 metri regizată de Jim O'Connell, primită cu însulfîire de cei ce nu au uitat serialul, provoacă la viziunare o discretă dezamăgire. Pare că Simon Templar era avantajat de impus-timea ecranului casnic. Lărgimea pinzei de cinematograf nu-i convine. Destigur, Roger Moore se mișcă ireproșabil (el nu ne pare un actor cu care trebuie să fi înodăuitor, personalitatea sa este de-așupra oricîror dubii), fal-moasa lui privire ironic-amuzată e încă mai expresivă în culori, dar... Dar s-a pierdut ceva, Răzbdunarea sfîntului nu trece de nivelul unei decente producții polișiste, oarecare.

Mafia însăși este infruntată. În plenu și pe terenul ei meri-dional de către eroul mereu bine pientănat! Spectatorii a-planădă cu voioșe un naos; e vorba de încercarea unui fioros mafiot de a trece printr-un spațiu strîmt, nereușită, căci flororul e cam plîm în plînd urmărire periculoasă, un hohot de ris, adică un inteligent respiro de detașare acordat de către producători. Personajele nu mai sînt acei splendidzi atleți din multe filme polișiste, ci niște persoane alăse hazii, nu mai puțin terribile. Ne-a plăcut, în acest sens, Jan Hendry în rolul capului ma-

fiot, ce o înfățișare banală, dar respirînd forță și teroare, cu obrazul scuturat de ticuri amenințătoare. O bună apariție — de meridional negricios și neard-tos — e cea lui George Pastell în rolul comisariului Ponti. Eroi-tele, cele tinere, sînt simple starlele efemere, deși Connolly le prezintă cit mai sumar invest-minitate.

Intristează mulțimea gagurilor și trucurilor preluate de la a fi. Un exemplu: în celebrul Gold-finger din seria „James Bond 007”, protagonistul e pe cale de a fi asasinat. El o ține îmbrăși-șată pe o splendidă în timp ce complicele aceleia se apropie, din spate, cu arma ridicată. James Bond — fenomenal, dom-nule! — zărește, în chiar ochii femeii (apar grandioși pe tot ecranul) cum se apropie dușma-nul, are o reacție promptă și se salvează. În Răzbdunarea sfîntului aceeași scenă: Simon Tem-plar amabil, aprinde țigara unui mafiot din spate nîme alt asasin, eroul observă mișcarea în ochelarii de soare al celui din fața sa etc.

„In generic, cu acel suris bîr-bătesc și detașat, Roger Moore, prezentîndu-se, își înalță ochii spre cer și-și contemple (ca și în serial) nimbul. Acesta apare dar este pierdut destul de repede și nu mai revine. Poate de aceea scenaristii (Henry W. Junkin și John Kruse după Leslie Char-teris) îl fac pe Templar să se uie cu adevărat, la cer... într-un aspectuos elicopter dar nimbul (de simbăta seara) s-a pierdut. Pentru totdeauna? Pro-babil.

Ilie CONSTANTIN

ARTE PLASTICE

Schifano

O apă clară: ca sarea lacrimilor din pruncie... RIMBAUD

Culorile picură, zboară, neliniștite petale de flori. Se așează pe pinză parcă mișcîndu-se. Imagini caleidoscopice de vis se perindă prin fața ochilor, urmărindu-te ca scîlpîrile unui vitraliu sub o rază de soare. Închizi ochii și îți aduci aminte de o zi sau un ceas uitat al copilăriei. Fiecare pictor se oprește mai îndelung pe o amintire. Negativile noastre, ale lucrurilor de fiece zi, devin atunci decoruri în care el pictează mereu subiectul prețiat. Este o amăgire dragă tuturor pe măsură ce se îndepărtează în timp.

Schifano a venit în Italia din îndepărtata Libie. El L-am cunoscut la Florența cînd avea 26 de ani. Pictura lui are ceva din fascinația departărilor. Nu este o căznă, nici rodul unor frămîntări interioare îndelungi. Pictează cu simțurile și asta îl face să se exprime atât de direct. Privindu-l tablourile, parcă ai cunoaște totul. Pînă se îți devin cadre familiare și-ți dai seama că sînt oase cînd înținzi mina să le atingi. Îl plac foarte mult caii. Acești căluți poney pe care au călărit vesele copilului, cu boturile aplecate cuminte, ce abia așteaptă să înceapă hirjoneala. Totul în arta lui e curat și sincer. Unora le place însă ceea ce nu înțeleg și tocmai aceasta îl subjugă și îl înfricoșează. Pictura lui sinceră se adresează tuturor. Doar cei ce nu-l apreciază așa cum este el, sînt oamenii fără vîse colorate în copilărie.

De multe ori am hotărît împreună noaptea pe străzile Florenței. Am privit i cărările stelelor stingîndu-se în Arno. Vorbeam atunci poate despre pășiri, despre noie, despre culorile noastre ce ne așteptau uscîndu-se pe șevale. Tîrziu, cînd ne despărțam, Lucașărul pictura aur pe cupola Domusului și primul nor abstrahu al atîmîntăi apărea în spatele chiparșilor dela San Miniato

Mihu VULCANESCU

Muzeul de ceară

alb, cea mai grea și de nenezisat, ea fiind strecurată pe furîș în momentul cel mai prielnic, al înconorării ameteite, cînd zeul îți pune pe cap laurii, iar celălalt, măscăricul, complicele lui, îți ia în taină tiparul pentru muzeul de ceară al fostelor glorii.

SUPLINTOR IX

P. S. Cea mai constantă formă sportivă o arată Naționala de handbal care se impune cu altă autoritate în toate întîlnirile de prestigiu. Secretul său e într-o calitate a intelectualului.

Acești băieți, în primul rînd inteligenți, au înțeles de mult că victoria e ceva provizoriu, o probă vesnic neconcludentă ce trebuie mereu întărită cu alte victorii. Vorba galeriei clujene: „Și-altădată...”.

De ce om fi noi, românii, atît de tari la handbal. Ce calități naționale am găsit în acest joc? Agerime, fantezie, acea mișcare de șfredel pe care cel mai frumos o exprimă Gațu...

Mina e făcută să fie mai aproape de creier.

U. V. Z.

revista străină

● LE MONDE (13 nov., a.c.) Marele premiu al criticii a fost decernat lui Michel Mohr pentru cartea *L'Air du large* — eseuri asupra romanului străin (ed. Gallimard, 359 pag.). Apărute în publicații precum *Arts*, *Le Monde*, *Le Figaro Littéraire* sau însoțind sub formă de prefețe diferite cărți, eseurile se referă în exclusivitate la romancierii străini și, în majoritate, contemporani: Joyce, Faulkner, Pavese, Tibor Dery, Günter Grass, Scott Fitzgerald, Thomas Mann, Iris Murdoch, Lampedusa, Richard Wright etc.

● BRÈVES NOUVELLES DE FRANCE (17 oct., a.c.) Un juru compus din copii între 10 și 14 ani a decernat Marele Premiu al literaturii pentru copii Janinei Bernardet, autoarea cărții *L'Enfant du Dahu* — povestea unui băiat care se împletetește cu un animal pitic.

● Premiul Fîmina pentru cinematografie a revenit filmului *La Maison de Boris* în regia lui Jacques Doniol — Valrose și, respectiv, interpretul principal — Marie Dubois.

● (10 oct., a.c.) Un muzeu Fernand Léger a fost deschis la Lisores, în casa familială a pictorului. Sînt expuse mozaicuri, tapiserii, bronzuri, litografii. Una din fațadele clădirii reproduce în mozaic gușa intitulată „Fermiera și vaca”.

● PARIS MATCH (14 nov., a.c.) „Filmul cel mai de jos, mal insultător, mal vulgar, mal respingător și abject care se poate vedea actualmente la Paris”, este, după opinia lui Alexandre Astruc, *Nevinonatele*, cu Annie Girardot și Brigitte Bardot în rolurile principale. Se propune încoronarea acestui film cu un „Oscar 70 al vulgarității”.

● În vîrstă de 18 ani Maurice Bejar, „Pasărea de foc” este interpretat de balerul Michael Denard — un tînar care și-a descoperit vocația abia la 18 ani și a început prin a fi figurant în corpurile de balet al operei. Majoritatea cronicarilor văd în el acum una din noile „stele” ale Parisului.

● LE FIGARO LITTERAIRE (9-15 nov., a.c.) Sub pseudonimul Oscar Eps cunoscut scri-

tor Laurence Durrell expune la Librairie de Seine un grupaj de gușe și picturi. Expoziția coincide cu apariția pe piață a noului său roman, *Nunquam tî-părit* în editura Gallimard.

● Cu prilejul împlinirii în acest an a 200 ani de la nașterea lui Holderlin revista publică un articol semnat de Henry Bonnier și intitulat sugestiv *Frederic Holderlin, poetul eternel întoarcerii*.

● (16-22 nov., a.c.) Premiul Pulitzer pe anul 1970 a revenit ziaristului american Seymour M. Hersh pentru cartea *Masacrul de la Song My* subintitulată „răzbdol din Vietnam și constituința americană”.

● Se reproduce prefața lui Jacques de Lacretelle la o culegere din operele lui Chamfort ce urmează să apară în Editions Viatelet. „Acest mic maestru printre moralisții, scrie autorul, a avut descoperiri și îndemînări care îl plasează adesea în primul rînd. Tratinid fapte diverse el a lăsat o filozofie prescurtată”.

● Premiul Les Palmes d'or pentru romanul de spionaj a revenit lui Pierre Nemours; al 17-lea mare premiu Xavier Forneret pentru umor negru a revenit lui Jean Anglade și lui Francois Valorbe; al 14-lea mare premiu Granville tot pentru umor negru a fost atribuit desenatorului Boss.

● L'EXPRESS (9-15 nov., a.c.) Beneficiind de o distribuție excelentă (Belmondo, Delon, Bourvil, Montand) filmul lui Jean-Pierre Melville se bucură în întreaga Franță de un imens succes. „Autopsia” acestui succes este subiectul unui interesant articol semnat de Pierre Billard.

● Dintre nouătitile literare americane editate la Seghers menționăm *Historia romanului american* de Marc Saporta. În ciuda faptului că autorul nu respectă cronologiile și tratează romanțierii „ca un ordinator fișele” — observă Jacques Cabau — „rupind cu formalismul, Saporta smulge romanul american din retorică pentru a-l reda vieții, îi restituie rolul său de maror, îl repune în tradiția țării...”.

● DIE WELT DER LITERATUR Nr. 23 este închinat literaturii de copii și tineret. Scriitorii de toate naționalitățile se întînesc pe terenul clasic al genului: cartea de aventuri, de călătorii, povestirea fantastică, sau de anticipare științifică... Marele număr de cărți pentru copii și tineret apărut recent în Germania Federală dovedește primatul literaturii asupra celorlalte mijloace moderne de stimulare a fanteziei și cunoașterii.

● În același număr întîlnim recenzia lui Henk Ohnesorge intitulată: *Die Cowboys waren ganz anders* (Cowboii erau cu totul alfel) despre cartea lui H. J. Stammel „Ei mai erau bărbași” cu subtitlul: *Cowboii și lumea lor*. Lumea acestei cărți se pare că nu seamănă deloc cu cea cunoscută din sutele de filme despre romanticul far-west.

● SATURDAY REVIEW. Reproduce două cuvîntări ținute cu ocazia conferinței mondiale „Pacem in maribus” care a avut loc vara trecută în Malta cu participarea a cincizeci și una de națiuni. Tema — salvarea oceanelor de pericolul poluării. Prima aparține lui Elisabeth Mann Borgese, fiica lui Thomas Mann, care a prezidat și dezbaterile conferinței. A doua cuvîntare — subliniată de aplauze — a fost rostită de profesorul român Silviu Brucan.

● Această revistă publică recenzia lui Fred J. Cook, despre ultimele două cărți apărute în Statele Unite în legătură cu asasinarea lui J. F. Kennedy și a lui Robert Kennedy. „R.F.K. Must Die!” (R.K.F. trebuie să moară) se intitulează cartea lui Robert Blair Kaiser, ziarist din Los Angeles, care a semnat un contract cu Sirhan Sirhan, asasinul lui Robert Kennedy, care îi conferă exclusivitate în publicarea oricărui date. Autorul celeilalte cărți, tot despre asasinarea fostului președinte, este Albert H. Newman.

confidențele unui maniac

Episodul din *Ultima noapte de dragoste, înfrânta noapte de război*, unde naratorul îi ține soției sale, în patul conjugal, o lecție de filosofie alternată cu mici tachinerii erotice, a fost în genere socotit neverosimil, tras de păr, ridicol etc. Mie din contra, episodul acesta îmi pare admirabil, plin de frumusețe și adevăr. Ce să facă un bărbat normal cu o femeie (cu femeia lui, a visurilor lui, a vieții lui) decât dragoste și filosofie? Acestea sînt într-o fundamentală corelație, ar trebui să știm încă de la Socrate. Să mai subliniez încă o dată că un bărbat incapabil de filosofie nu îmi pare absolut deloc normal? (Indiferent de marel număr în care apar atari specimene.) Și că implicat un atare mascul și în fond incapabil de dragoste? Căci fără filosofie (sau, totuna, poezia) dragostea nu e decât o secreție, o ambiție și o comoditate. Așadar Camil Petrescu avea perfectă dreptate scriind acel excelent episod. De altfel concepția lui despre iubire, exprimată pe larg în *Ultima noapte* și în *Act venetian* era riguroasă, profundă și adevărată: iubirea înțelesă ca un monoteism alimentar de rațiune, cu un act de cunoaștere și ca o fuziune a lucidității cu pasiunea. (De altfel inteligența e cel mai puternic afrodisiac iar iubirea e *cosa mentale*).

În schimb concepția lui despre femeie era greșită și contradictorie. Pe de o parte, ca un bărbat normal (adică, repet, metafizician) avea în prezența femeității mirarea, ei emoția care idealizează și fără de care nu există nici iubire nici cunoaștere, înțelegerea și definiția perfectă femininității în esența ei și o descria fenomenologic așa cum e, real și arhetipal. Dar ar fi vrut-o pe de altă parte și cum nu e, cum nu poate nici nu trebuie să fie, adică oarecum ca el însuși. E aici o intoleranță, un absolutism stăruind mai mult pe imperialisul de intelectual prea multumit de sine și prea nemulțumit de femeie și o iubire fiindcă e altfel, dar o vroia la fel cu sine. Asta nu mai e ideal, ci utopie, iar utopia ducă inevitabil la teroare. (În speță la misoginie). Același lucru îl vedem și la Eminescu, nu numai la treapta superioară din *Lucaferul*, dar și la cea inferioară din *Scrisorile a patra* și a cincea.

Dacă e normal ca bărbatul să filosofeze, nu e mai puțin normal ca femeia să exclaima, ca în *Ultima noapte*: „Uf! Și filosofia asta!”

Femininitate fiind, sau încorporând „sofia” însăși, o femeie filosofă e o ființă tautologică, deci circumscrisă, fără deschidere; pe de altă parte deschidere fiind de

FEMEIA ȘI FILOSOFIA SAU CAZUL LI CAMIL PETRESCU

natura femininității, femeia filosofă își neagă natura și o părăsește.

Nu pledez aici cufuși de puțin pentru femeia ignorantă și cu atât mai puțin pentru cea proastă. Aceasta e o preferință a bărbaților mediocri, din stupida lor vanitate și sete de a domina (în care de obicei se păcălesc, căci prostia e dominatoare inteligentă nu). Un bărbat care a avut de-a face cu o femeie proastă, dacă a scăpat, îl court encore.

E firesc și frumos ca femeia să se intereseze eventual de filosofie, de n-ai fi decât din curiozitate pentru această ciudată ocupație bărbătească; apoi desigur și din dorință de cultură; uneori din reală și practică nevoie de orientare în propria ei viață de femeie (deși asta ar indica poate o derecare insuficientă a instinctului, dar nu neapărat și instinctul își cere uneori o formulare rațională). Însă filosofia propriu zisă, așa cum trebuie să o așume un bărbat, are un caracter de generalitate și dezinteresare absolută. Femeia nu are de ce să se ocupe de generalități, încorporând ea însăși o esență de ordin general și nu trebuie să fie dezinteresată deoarece interesul ei îi transcende individualitatea, fiind al speței. Femeia feminină, nefiind dezinteresată, nu e totuși deloc egoistă; numai femeia nefeminină, cea cu ambiții individuale, devine egoistă, oferind o imagine foarte urită.

Preferința bărbaților mediocri pentru femeile proaste ține de misoginie. Tot de misoginie ține (sau în tot cazul duce la ea) utopia intelectualilor de felul lui Camil Petrescu, care vor femei superioare, dar superioare nu ca femei, ceea ce e minunat, ci superioare ca ei înșiși, ceea ce e absurd. Iată de exemplu cea frumoasă dramă a acestui scriitor, *Act venetian*. Îl vedem acolo pe ilustrul Pietro Gralla, un tip magnific, filosof, mare comandant, generos, brav, etc., dar nemulțumit de infatigat, rigid, luându-se, ca și autorul lui, mult prea în serios și pretinzând ca femeia lui să fie întocmai ca el. Personajul acesta, care a trecut prin attea și a văzut attea a rămas totuși cumplit de neînțelegător, lipsit de scepțicism și de înțelegere. Iar femeia lui, Alta, e o femeie cu adevărat superioară, al cărei gest nebunesc de a voi să-l ucidă în plină dragoste pentru a salva onoarea, Pietro ar fi trebuit să-l înțeleagă și admira. *Act venetian*, această piesă cu o concluzie misogină, se întoarce împotriva autorului cu totul spre gloria femeii.

Alexandru PALEOLOGU

punct și virgulă

Nicolas de Staël

„Nu triesteți ceea ce vezi, ci șocul pe care-l trăiești privind”, spunea Nicolas de Staël. Născut la St. Petersburg (5 ianuarie 1914), strănepotul doamnei de Staël, Nicolas de Staël se stabilește împreună cu familia în Italia (1919), unde învătă la colegiul „Jesuitor” din „St. Michel”, până în anul 1931. Din 1933 studiază pictura la Academie des Beaux-Arts din Bruxelles; oține premiul I cu o lucrare intitulată „Un vas fantomă pe o mare dezolată”. Călătorește, pe bicicletă, în Olanda, Spania, Italia, Pleacă în Maroc, apoi în Algeria (1936-1938); ia parte la războiul din Tunis, în cadrul legiunii străine. În 1937, la Marrakech (Maroc) se întâlnește cu Jeannine Guillou, pictoriță și ea, cu care se va căsători (Jeannine avea un fiu, Antoine Tudal, dintr-o căsătorie anterioară). În 1940, toți trei se află la Nisa, unde ca să aibă din ce trăi, Nicolas de Staël lucrează la un atelier de mobilă (ebonist), lucrează mobilă; decorează o circumărie. „La vulturul de aur”. În 1942 se naște Anne de Staël. În 1943, întreaga familie se mută la Paris.

„La început ne-am tîrît zilele într-un chip inimaginabil astăzi”, scrie Antoine Tudal. „Mama a murit în mizerie (1948), de o foamă. Odată mutați la Paris, Nicolas s-a dus la Jeanne Bucher, care conducea de vreo douăzeci de ani o galerie de avangardă, și a rugat-o să-i facă rost de un atelier. Anne Bucher ne-a împrumutat o răstă spăcioasă de pe strada Nolite, nr. 54. Ca să ne putem încălzi, am început să ardem copacii din grădini, apoi scările, pe urmă mobila. Inceput cu inecul am ars tot ce se putea arde. Duminică mă trimitea prin Paris să-i vindem desenele. În acest timp, N. de Staël îl cunoaște pe Braque, a cărui prietenie avea să-i lumineze viața sumbră pe care o ducea. La 5 aprilie 1945, Jeanne Bucher îi consacră o expoziție particulară.

Artistul e în continuă căutare a unui mod personal de expresie — face artă abstractă, dar „nu poți porni de la nimic”, susținea el. „Cînd la bară nu există natura, tabloul nu va avea niciodată valoare”.

Capătă cetățenia franceză și se recăsătorește cu verișoara Jeannine, Françoise Chapouton, cu care a avut patru copii; pentru ei cumpără, mai târziu, castelul din Menerbes (Vaucluse). Este cunoscut de puțini colecționari și critici de artă. Picturile lui însă, bogate și armonioase, în reflexe de email, rețin atenția unui bruxelles, Roger van Gindertael și „Nu exagerez, cred, cînd spun că descopăr în opera lui Nicolas de Staël evenimentul cel mai important în arta contemporană, după fenomenul Picasso”.

În 1947, datorită unui scurt-circuit din locuința lui de pe strada Gauguet, îl cunoaște pe americanul Theodore Schempff, negustor de tablouri, care se ocupa de vânzarea operii lui Braque în Statele Unite. În acest timp, Theodore Schempff află astfel că N. de Staël este pictor și prieten cu Braque. A doua zi îl vizitează atelierul, și entuziasmat, hotărînd să-i organizeze o vastă expoziție în S.U.A., în 1951, cere are un succes triumfal. Lăsa să scrie la „Paris des Princes”, N. de Staël asistă la un meci de fotbal nocturn — Franța-Suedia. Inspirat de acest spectacol deosebit, artistul realizează un număr de 23 pinze pe această temă.

Expoziția de vitroruri din Franța, pe care o vede la Paris îl instruește asupra „transparențelor feerice”. În 1953, achiziționează un castel „Le Castellet” (Menerbes), din veacul XVI. În septembrie 1954 se instalează la Antibes, într-o clădire tristă de beton, dar cu cea mai frumoasă vedere din tot orașul. Aici, de la fereastră, pictează cele două pinze celebre: „Vapoare, și Fort din Antibes. Muncesc din zori pînă-n noapte pentru a-mi pregăti două expoziții, una în Antibes, cealaltă la Paris. În seară pot să fac față cererilor clientilor americani. „Stiu că izolare mea e inumană”, scria el negustorului de tablouri, Jacques Dubourg. „Dacă rămîn în această situație nu clișiva am încă, voi avea înțelegerea și senzațională din lume, pentru că voi vinde tablouri care vor trece drept adevărate evenimente, în afara oricăror legi cunoscute”. La 26 februarie, în același an, îi scria: „Dumneata mă îmi drept o fabrică. Fără ce pot, Vom vedea...”, iar în ziua următoare, la 16 mai 1955 e... „Nu mai am energie necesară să-mi duc pînă la capăt tablouri-le”. Cu puțin înainte morții, asistă, la Petit Marigny, la una din serile intitulate „Domaine musical”, cînd dirijea P. Boulez. A doua zi începe pinza Concert neterminat (6 m x 3,5 m), ultima creație a artistului.

Comorile de la Czorsztyn

Construirea unui baraj pe râul Dunajec din regiunea Czorsztyn-Niedzica (voinedatul Craiovei), proiectată să înceapă a-

nu lăsa să se desprindă dintr-un punct de vedere

nu se bazează pe scrierile în latină și dezvoltă gustul și exigențele artistice ale unui lanț întreg de generații din acea vreme.

Literatură engleză veche

Literatură engleză dinaintea domniei regelui Alfred (849-899) s-a păstrat în puțini mari colecții de manuscrise, întocmite în dialectul anglican, puțin după anul 700, scrișe însă cu mult mai târziu în dialectul vest saxon tîrziu (Late West-Saxon dialect), cunoscut pe atunci de către copiii și totodată dialectul oficial și literar preluându-l folosit în Anglia. Această engleză veche standard (Old English standard) s-a stins odată cu cucerirea normandă (1066).

Textele poetice ale manuscriselor nu sînt scrise sub formă de versuri și strofe, ci în proză. Aproape întreaga această literatură este pierdută. Deși există încă autori ei sînt mai totdeauna anonimi.

GHCITORILE (The riddles). S-au păstrat două colecții, aproximativ nouăzeci din așa numitele ghicitori, scrise în engleză veche, în versuri alterative, diferite ca lungime și calitate. Autorii lor erau în majoritate clerici anglo-saxoni și scriau aceste ghicitori după modelul celor latinești — ca de exemplu cele ale lui Simposius, înainte de veacul VI — rămîind tributare lor altă ca stil și ca tematică, deși scrierile sînt mai tîrziu.

Acesta nu sînt ghicitori în sensul modern al cuvîntului, ci niște adevărate enigme, descrieri ale unor obiecte făcute cu intenția de a fi deopotrivă precise, dar și înșelătoare ca semnificație.

DESCINTECELE ANGLO-SAXONE (Anglo-Saxon Charms). Din documentele rămase, după limba folosită, descintele se împart în două grupuri: cele simple, din popor, și erau utilizate pe scară întinsă pentru a aduce fertilitate cîmpului și prosperitate în casă, sau erau roșite împotriva relelor de tot soiul. Descintele, imbricate de surse înșelătoare, au fel de literatură pseudo-medicală.

CRONICA ANGLO-SAXONA (Anglo-Saxon Chronicle sau O. E. Annals) a început să fie scrisă, foarte probabil, la sugestia regelui Alfred, la Winchester — vechea capitală a anglo-saxonilor, înaintea Londrei — în anul 891. Cronica relatează pe scurt, cronologic, evenimentele importante din istoria britanică și anglo-saxonă, pornind de la invazia lui Cezar în Britania. Aceasta cronică a fost dusă mai departe, două secole și jumătate, de către autori anonimi, pînă în 1154 — așa numită „Cronică din Peterborough” — rămîind alături de alte versuri, care se opresc mai devreme (1086, 1079 sau chiar în 977), cele mai însemnate izvoare pentru cunoașterea istoriei Angliei între Bede (672-735) și cucerirea normandă (1066).

Iniții cronicari ai acestor anale au avut deobicei velenități literare și de aceea relatează faptele istorice în mod impersonal fără a încerca să intre în mecanismul întreprinderii acestor fapte, fără a analiza cauzele care le-au pricinuit.

Cronicarii de mai tîrziu însă, din veacul X, au fost mai generosi în a insera alături de faptele istorice și unele narțiuni în versuri, ca de pildă Bătălia de la Brunanburgh (937). Cu toate că și aici este folosit același stil vechi, cu expresii stereotipe, cu versuri alterative, totuși întîlnim o notă nouă, intrinsecă modernă, prin caracterul descriptiv și plin de patriotism al eposului.

Autorul anonim al poemului BEOWULF, cel mai prețios monument al perioadei vechi engleze și cea mai veche narțiune epică a întregii literaturii germanice timpurii, și-a fixat locul desfășurării acțiunii în Danemarca și sudul Suediei, tratînd un material legendar fictiv, îndepărtat în timp. Bătălia de la Brunanburgh descrie însă un eveniment contemporan momentului în care a fost conceput și anume glorioasă victoria regelui Athelstan of Essex și a fratelui său Edmund asupra unor năvălitori scoțieni și vikingi. Narțiunea a fost alcătuită puțin după ce a avut loc evenimentul însuși.

Vechele cronicile anglo-saxone scrise într-o limbă simplă și clară, reprezintă diferite stadii ale prozei engleze vechi, care

nu se bazează pe scrierile în latină și dezvoltă gustul și exigențele artistice ale unui lanț întreg de generații din acea vreme.

Nic. POPESCU

Marginaliile

Printre ultimele creații ale Studioului „Al. Sahia” din București se numără și documentarul „Dacă ar vorbi pădurile”, semnat de Paul Cojocaru (Regie și scenografie). Dincolo de fantezia remarcabilă cu care este tratată din punct de vedere cinematografic tema „viața pășunilor romani în trecut și astăzi” — trecutul este tratat numai în culorile sepiu în timp ce prezentul se bucură de o mare varietate de culori, remarcăm unele virtuți ale comentariului nu numai din punct de vedere al stilului dar și din punct de vedere al unor precizări necesare fără de care, sîntem siguri, tema „viața pășunilor romani în trecut și astăzi” ar fi avut de suferit. Astfel, pentru înlăturarea ultimelor dubii care ar mai fi existat se stabilește că: 1) dacă în trecut pășunilor romani folosea ca mijloc de acces la pădure poteca, astăzi folosește drumul pietruit, 2) dacă în trecut pășunilor romani umbra descult, astăzi ei poartă bocanci 3) dacă în trecut nu era cunoscut frumosul simbol al copacului lăsat care se ridică în picurare, astăzi el este cunoscut. (Vezi originala metaforă a filmului cu copacii tăiați care se ridică din cînd în cînd.) Credem că în punctul acesta autorul documentarului se întrece pe sine propunîndu-ne o imagine proaspătă a conștiinței noastre. De altfel, viziunea și aplauzele spectatorilor în timpul proiectiei filmului o dovedesc din plin.

Sânzianna POP

Desen de MIHAI MIRCEA CIOBANU

Corneliu contra Sturzu

În ultimul număr al revistei „Teatrul”, sub pretextul unei polemici cu actorul-dramaturg Ion Omescu, directorul Teatrului Național din Iași, Corneliu Sturzu, se războiește cu sine. Deși îl declară public lui Ion Omescu „avă consider, văzîndu-l în diverse spectacole, un actor fără talent”, aflăm că în calitate de director semnase un contract prin care numit „actor fără talent” „era angajat să joace Hamlet. Nici mai mult nici mai puțin.

Un rînd mai jos îi spune aceluiași Ion Omescu: „de altfel ați și scris niște piese jucate prin bunăvoință la Teatrul Național din Iași”. După cite știm, printre aceste piese se numără și „Săgețitorul” cu care Teatrul Național din Iași a făcut anul trecut, tot sub directoratul lui Corneliu Sturzu, un turneu la Weimar și Berlin. Apoi a luat parte la Festivalul Național de dramaturgie repunînd un foarte frumos succes. Ne punem întrebarea: de ce a acceptat Directorul Sturzu să treacă granița cu o „piesă primită prin bunăvoință”? O asemenea piesă nu aduce servicii nici teatrului nici țării. Și de ce s-a mai prezentat cu ea — date fiind convingerile sale — la un concurs republican?

De obicei directorii de teatru își apără spectacolele lășînd altora grija să le atace. De data aceasta se pare că treburile merg pe dos. Alții laudă și directorul defășimează. Nu s-ar putea scrie și un „Paradox du directeur”?

Petre ALEXANDRU

VIOARA UNUI PICTOR

Nu e vorba de vioara dintr-o curtură, sau cutare natură moartă a vreunui celebru pictor, nici de muzicalitatea unei anumite picturi sau de armoniile ce se degajă dintr-un tablou, așa cum pe de altă parte unii obișnuiesc să vorbească de picturalitatea cîtorva bucăți de muzică ori alții pronează, chiar și în poezie, „muzica înaintea de orice” cu rezonanțe verlainiene. Ci e vorba — ceea ce din primul moment am bănuț unii — de „vioara lui Ingres”.

Dacă unii se găsesc în postura caraghioasă de a cita — de pildă — la vioară, crezîndu-se mari prin asta, în timp ce țîmna lor rămîne legată de pictură sau de altă artă, alții se îndeletnesc, pe lângă arta pe care o profesază, și cu o altă artă, în scop de destindere, de recreație, de variație ori din entuziasm de simpli debutanți pentru arte care-i ispitesc. Sînt desigur și arte înrudite. Un Matisse, un Picasso pe lângă pictura în care s-au ilustrat, au făcut din cînd în cînd — cu succes — și sculptură sau ceramică.

Sînt firește și spirite polivalente ca Leonardo da Vinci și Michelangelo care au strălucit în egală măsură în pictură, sculptură, arhitectură, inginerie, ba unul a scris și cărți despre pictură rămase clasice, iar celălalt poezie nu lipsită de inspirație; așa cum Goethe n-a fost numai un genial scriitor, ci și om de teatru, om politic, savant care a intuit cîteva din descoperirile de mai tîrziu și a sfîrșit teorii (ca cea a culorilor) ce constituie baza unor studii de mai mare actualitate. Exemple se pot găsi și la noi Savantul Henri Coandă mărturisea nu de mult — evocînd pe Rodin și Brăncuși — a fi făcut ucenicie în arta sculpturii. Corneliu Petrescu și Vasile Boboie — medici — rivalizează în pictură cu artiști plastici de profesie și talent. Ion Vlasiu, inițial de formație sculptor, a avut și expoziții de pictură și e cunoscut ca scriitor, precum înaintea lui pictorii Abgar Baltazar, Tonitza, Sîrato s-au dovedit niște condeile lucide, incisive, talentate sau așa cum sînt astăzi — ca să cităm numai cîteva — totodată pictori și oameni de scenă, un Corneliu Baba, un Camillean Demetrescu, un Brăduț Covațiu...

Jean Dalevêze în „Les Nouvelles Littéraires” (nr. 2250 din Noembrie 1970) notează în marginea unei expoziții de pictură a romanțierului și poetului Lawrence Durrell următoarele considerații: „Eugène Fromentin era oare mai mare scriitor decît pictor sau pictor decît scriitor? E o chestiune ce s-ar putea dezbate. Este un caz limitat. Maurice Denis, în tinerețea sa, ezita destul de serios între calea scrisului și cea a picturii. Dar fără ca lucrurile să meargă altfel de departe, cunoaștem mulți oameni de litere care au cultivat cu succes desenul sau pictura. Ca să nu cităm decît două nume: Victor Hugo și Paul Valéry”.

De ce n-am cita însă și nume celebre de la William Blake la Cocteau, Michaux și Eugen Ionescu, ca să dăm cîteva exemple de scriitori preocupări plastice sau creatori plastici ca Benvenuto Cellini, ale cărui memorii sînt pasionante și totodată reprezentative

pentru o întreagă epocă, Van Gogh, cu urtaș, înfălăcîrata corepondență cu fratele său Theo, Andre Lhote, Kandinski, Klee (despre care Herbert Read scrie în „Istoria picturii moderne”: „se poate afirma că el a fost fără îndoială inteligența cea mai ascuțită a întregii epoci moderne; el a fost ceea ce, în teorie ca și în practică, a pus acesteia fundamentele ei estetice”).

Lista unor astel de creatori cu preocupări duble sau multiple este uriașă. Nu-am referit aici paradigma — în zbor de pasdure — la cîteva nume la care am mai adăugat pe sculptorul Fidias, despre a cărui activitate prodigioasă de coordonator al lucrărilor de artă sub Pericle se vorbește cu oarecări amănunte în „Viețile Paralele” ale lui Plutarh; Rafael Sanzio, pictor, sculptor și arhitect pe care nu-l putem omite după ce am citat pe Leonardo da Vinci și Michelangelo etc.

Deasemenea nu mi se pare deplăcut să subliniez aici că sînt mulți care se găsesc pentru o meserie și după studii laborioase se dedică altor meserii. Limitîndu-ne la domeniul artelor plastice vom cita două, trei nume străine: Gauguin, care din funcționar de bancă s-a făcut pictor, a ars și s-a dăruit tot al acestei arte; Matisse, de care am mai vorbit în alt sens, abandonează cariera juridică pentru care se instruiseră la 22 de ani se apucă de pictură, „vioara” lui devenind după aceea sculptura, sub fascinația lui Rodin; inginerul Alexander Calder crează așa numita artă a „mobililor”, etc.

Exemple de acest fel nu lipsesc nici din aria artei noastre plastice. Inginerul Pallady, magistratul Iorgulescu Yor, Petrescu pregătit ucenicie în arta sculpturii, medicul și biologul Tulescu îmbrățișează toți pînă la completă ardere o aceeași „vioară”: pictura, care înțetează de a fi o simplă speranță, o distracție de moment, un vicu oarecare, devenind principala vocație a vieții lor. Pornind de la Baltazar, Tonitza, Sîrato s-au dovedit niște condeile lucide, incisive, talentate sau așa cum sînt astăzi — ca să cităm numai cîteva — totodată pictori și oameni de scenă, un Corneliu Baba, un Camillean Demetrescu, un Brăduț Covațiu...

Jean Dalevêze în „Les Nouvelles Littéraires” (nr. 2250 din Noembrie 1970) notează în marginea unei expoziții de pictură a romanțierului și poetului Lawrence Durrell următoarele considerații: „Eugène Fromentin era oare mai mare scriitor decît pictor sau pictor decît scriitor? E o chestiune ce s-ar putea dezbate. Este un caz limitat. Maurice Denis, în tinerețea sa, ezita destul de serios între calea scrisului și cea a picturii. Dar fără ca lucrurile să meargă altfel de departe, cunoaștem mulți oameni de litere care au cultivat cu succes desenul sau pictura. Ca să nu cităm decît două nume: Victor Hugo și Paul Valéry”.

De ce n-am cita însă și nume celebre de la William Blake la Cocteau, Michaux și Eugen Ionescu, ca să dăm cîteva exemple de scriitori preocupări plastice sau creatori plastici ca Benvenuto Cellini, ale cărui memorii sînt pasionante și totodată reprezentative

pentru o întreagă epocă, Van Gogh, cu urtaș, înfălăcîrata corepondență cu fratele său Theo, Andre Lhote, Kandinski, Klee (despre care Herbert Read scrie în „Istoria picturii moderne”: „se poate afirma că el a fost fără îndoială inteligența cea mai ascuțită a întregii epoci moderne; el a fost ceea ce, în teorie ca și în practică, a pus acesteia fundamentele ei estetice”).

Lista unor astel de creatori cu preocupări duble sau multiple este uriașă. Nu-am referit aici paradigma — în zbor de pasdure — la cîteva nume la care am mai adăugat pe sculptorul Fidias, despre a cărui activitate prodigioasă de coordonator al lucrărilor de artă sub Pericle se vorbește cu oarecări amănunte în „Viețile Paralele” ale lui Plutarh; Rafael Sanzio, pictor, sculptor și arhitect pe care nu-l putem omite după ce am citat pe Leonardo da Vinci și Michelangelo etc.

Deasemenea nu mi se pare deplăcut să subliniez aici că sînt mulți care se găsesc pentru o meserie și după studii laborioase se dedică altor meserii. Limitîndu-ne la domeniul artelor plastice vom cita două, trei nume străine: Gauguin, care din funcționar de bancă s-a făcut pictor, a ars și s-a dăruit tot al acestei arte; Matisse, de care am mai vorbit în alt sens, abandonează cariera juridică pentru care se instruiseră la 22 de ani se apucă de pictură, „vioara” lui devenind după aceea sculptura, sub fascinația lui Rodin; inginerul Alexander Calder crează așa numita artă a „mobililor”, etc.

Exemple de acest fel nu lipsesc nici din aria artei noastre plastice. Inginerul Pallady, magistratul Iorgulescu Yor, Petrescu pregătit ucenicie în arta sculpturii, medicul și biologul Tulescu îmbrățișează toți pînă la completă ardere o aceeași „vioară”: pictura, care înțetează de a fi o simplă speranță, o distracție de moment, un vicu oarecare, devenind principala vocație a vieții lor. Pornind de la Baltazar, Tonitza, Sîrato s-au dovedit niște condeile lucide, incisive, talentate sau așa cum sînt astăzi — ca să cităm numai cîteva — totodată pictori și oameni de scenă, un Corneliu Baba, un Camillean Demetrescu, un Brăduț Covațiu...

Jean Dalevêze în „Les Nouvelles Littéraires” (nr. 2250 din Noembrie 1970) notează în marginea unei expoziții de pictură a romanțierului și poetului Lawrence Durrell următoarele considerații: „Eugène Fromentin era oare mai mare scriitor decît pictor sau pictor decît scriitor? E o chestiune ce s-ar putea dezbate. Este un caz limitat. Maurice Denis, în tinerețea sa, ezita destul de serios între calea scrisului și cea a picturii. Dar fără ca lucrurile să meargă altfel de departe, cunoaștem mulți oameni de litere care au cultivat cu succes desenul sau pictura. Ca să nu cităm decît două nume: Victor Hugo și Paul Valéry”.

De ce n-am cita însă și nume celebre de la William Blake la Cocteau, Michaux și Eugen Ionescu, ca să dăm cîteva exemple de scriitori preocupări plastice sau creatori plastici ca Benvenuto Cellini, ale cărui memorii sînt pasionante și totodată reprezentative

Jacques ZAMBACCIAN

recipisa

înștiți, îl aruncase, așa cum îmi imaginam pe o masă — pe o măsuță de lemn, îngustă și fragilă — căci așa îmi închipuiam o gheretă de portar: mobilată cu o măsuță fragilă de lemn, cu un scaun și cu un pat scund acoperit cu o pătură lăfînă și neapărat, asta neapărat, tapetată cu tot felul de reproduceri din reviste, cit mai viu colorate dar așezate fără nici un program — fără nici o idee, prime în pioneriele cele mai vechi atacate de rugă, prime în era acum, acolo rămînea pînă luni, Zimbetul acela al funcționarilor, bătrîni cu ochii deschiși, femeia aceea aplecată atît de imprudent peste cerceveana ferestrei erau imagini ce le uitaseam, Sau poate că mă străduiam numai să le uit. Și mă străduiam pentru că acum era ca o ultimă șansă, pe care nici nu avea dreptul să mi-o refuze.

Nu am putut însă să lucrez, și mi-am pierdut timpul cu cele mai ieftine îndeletniciri, cu observații caraghioase, ce altădată îmi scăpau cu desăvîrșire. Vecinii mei îmi deveniseră mai străini deodată, cu toate că abea acum îi priveam mai cu atenție, sau poate tocmai de aceea — și am înțeles că oamenii pot să se vadă și de zi și toți să rămîna. Pînă la urmă, duminică, cu miștile la spate, cu haina numai pe umeri, cu cămașa albă, purtată din duminică în duminică, cu stomacul încărcat de tot felul de mîncăruri, de asemenea duminică, cu salutarie stereotipe și răspunsuri invariabile, cu progeniturile mergînd la doi pași în față, în pantofi noi și necăleați... Toate acestea împrăștiau ceva ce încă eu nu puteam trăi, ce încă nu prea știam dacă îmi doream sau despretuiam cu toată ființa. Și pe stradă alte, mereu alte sfere pline de suficiența aceea, poate comodă, poate axfiantă. Treceau, continuau să treacă, îi vedeam cum trec, dar între noi parcă apăruse un veac de pistol...

Ceasul m-a trezit din aceste meditații, i-am zîmbit complice — era un secret al nostru, suna și dimineața și dupămăsa. Era probabil o defecțiune rîdoasă, de fabricație, trăgîndu-l odată suma de două ori, parcă împărțind energia cu rațiune umană, și asta-l făcea mai original, îmi oferea mie prietenii să trăiesc de două ori mai mult, să fiu terez de un număr dublu de ori la viață, să fiu chemat de mai multe ori decît originea la raportul zozilor și începuturilor, M-am întins din nou în pat, și am luat o carte, reușind să citesc mai ușor decît credeam. Însemna că totul merge bine, Pîlcu e acolo, e undă trebuie, și nu mă rămînea decît puțin pînă cînd... și cu acest gînd, atît de plăcut, neștiind încă în ce proporție era adevărat, am adormit din nou.

Luni, la serviciu, din privirile colegilor mi-am dat seama că ceva nu e în regulă. Și parcă ceva nu era în regulă nici în sinea mea. Din nou mă mușca un șarpe, același șarpe care mă mai mușcase. Și curiozitatea lor mă deranja tot mai mult, enervant de mult, deveneam nervos, greșeam, și privirile tot mai fixe ale colegilor mă scoteau din săritie — disperarea mea era ca o sălbăticiune la prima zi de captivitate, în dosul acelor gratii ce nu împiedică zborul gîndurilor ci doar al posibilităților. Și mă știam că neliniștea aceea o aveam pentru că ceva intrase din nou în perimetrul simțurilor mele, și asta însemna... dar nu, mai bine să nu mă gîndesc, să nu mă alarmez singur, poate că totuși nu se ajunseser acolo. De ce să se ajungă acolo? Doar luni era, luni dîmineață, numai luni însă. Și era și devreme, mult prea devreme... Pașii mă purtau în fugă, în goană tot mai nebună spre casă, nici nu mi-am cerut voie la șef, nu i-am spus nici măcar vreunui coleg să-i spună. În timp ce fugeam îmi dădeam seama tot mai bine că acel ceva intrase din nou în perimetrul simțurilor mele, că era aproape, atît de aproape încît prezența devenise obsesie, obsesia teroară. Ușa am deschis-o cu poticneli și înjurături, așa cum se întîmplă de cite ori ești grăbit, cînd încercînd să faci un lucru în cel mai scurt timp îl faci dimpotrivă mai greu și ineficace. Privirea, încă înainte de a o deschide, prin ea, era atîntia asupra unui anumit loc, pe care abea așteptam să-l văd după ce o voi fi deschis. Și cînd am trînit-o în sfîrșit de perete, cînd mi-am eliberat drumul pînă la acel loc, rămînd în prag așa cum eram, cu o mină împinsă înainte, cea cu care îndepărtasem ușa, cu cealaltă sprijinită de tocul ușii, cea de ce mă teamam m-am întîmpinat sfîdător și arrogant. Jos, acolo unde știam că-l poate împinge poștașul, în locul acela de care mă teamam, era el împinatul. Îl priveam fără nădejde, poate fără să pot lega vreun gînd. Apoi m-am aplecat, somnambulo, l-am luat în mîni, și m-am apropiat de sertar — era tot așa cum îl lăsasem, deschis. Recipisa era la locul ei, și parcă continua să strălucească, parcă strălucise și mai tare, cu toate că undeva mi se părea că văd și pete de meserie. Și parcă și alte recipise, ofiile de același pete poate de unele și mai negre, reușeau totuși să arunce ceva din ceea ce odată fusese strălucire. N-am întors împrinatul. Înțelesesem ceva, înțelesesem zimbetul acela al funcționarilor, privirea aceea a bătrînilor de pe bancă și poziția imprudentă a aceluia buchet de culori peste cerceveana ferestrei, înțelesesem de ce le legasem pînă acum inconștient între ele...

henri michaux

Poeme

Amintiri

Aidoma naturii, aidoma naturii, aidoma naturii,
Naturii, naturii, naturii,
Aidoma tuluiului,
Aidoma gindului,
Aidoma într-o oarecare măsură

Globului pământesc,
Aidoma greșelii, blindeții și cruzimii,
A tot ce nu-i adevărat și nu mai

contenește,
și florii cuiului bătut,
Și somnului ce vă cuprinde iarăși

cu-atât mai mult
cu cât își umblă gindu-aiurea,
Cintării într-un grai strein,

Și dintelui ce doare și uită s-ațipească,
Araucariei ce-și lasă crengile prin curși
să crească

Și își încheagă armonia fără să dea
cuiva socoteală

și nici nu face critică de artă,
Prafului nestatornic al verii, bolnavului
ce tremură,

Ochiului care pierde o lacrimă
limpezindu-se astfel,
Norilor care se-ncalecă îngustind

orizontul
dar te-mbie la cer să gîndesti,
Luminilor noaptea cînd ajuungi într-o

gară, cînd nu știi
de vor mai trece și-alte trenuri,
Cuvîntului Hinduș, pentru ce-l ce n-a

fost niciodată
acolo unde-acesta se află pretutindeni,
A tot ce se vorbește despre moarte

Și pinzei pierdute-n Pacific,
Găinii cuibărite sub frunza bananului
într-o după-amiază cînd plouă,

Unei dulci toropeli după trudă,
făgăduielii pe un termen
lung,

Mișcării ce frămîntă cuibul de furnici,
Și aripei de vultur cînd cealaltă
umbrește-n zare alt versant de munte,

Amestecurilor,
Măduvei ca și minciunii,
Puietului de bambus ca și tigruului care

strivește puietul de bambus,
Aidoma mie, în sfîrșit,
Și mai mult încă a ceea ce nu sînt.

By, tu care erai a mea By...

Henri Michaux e un vizionar tragic, cu aripile arse într-un incendiu de luciditate trăit în examenul minuțios și crud pe care îl face condiției umane într-o lume a alienării, a lipsei de iubire, a eșecului moral. Rareori refuzul, iritarea fără margini, exasperarea dusă pînă și dincolo de greață au hrănit o sensibilitate poetică într-o asemenea măsură; de puține ori lirismul tradițional a fost supus unei răsturnări atît de violente, atît de nemiloase în care pînă și bruma de iluzie și speranță — plinea cea de toate zilele a poezilor — au putut să fie mistuite cu atîta necruțare iar cenușa lor să devină avertisment și alarmă.

De origine flamandă, născut în 1899 la Namur (amănuț nu lipsit de savoare, poetul își caracterizează primul șase ani ai copilăriei petrecuți la Bruxelles prin: „Indiferență. Inapetență, rezistență, dezinteres”) Henri Michaux traversează o existență la rîndul ei neverosimilă din punctul de vedere al unei experiențe contemplative, limitată omenește. Poetul străbate oceane și pustii, civilizații rudimentare și metropole zgometoase; cutreieră planeta de la peisajele sud-americane pînă la cele hinduse sau egiptene; de la New-York pînă la locul tuturor întoarcerilor, Parisul, orașul tinereții și al zilelor de azi, de solitar și rafinată senectate.

Detasat de cele înconjurătoare printr-un instinct aparte, printr-un sol de complex d'existență en marge, detașat mai apoi printr-o superioră umilință, printr-o voită aneantizare, poetul arborează în cele din urmă refuzul sistematic, ocular, melodic. Fără să se sustragă convulsiei vieții, fără să abdice de la nevoia sa de a cunoaște în absolutul lor straturile de sensibilitate, de adevăr ale ființei umane ale conștiinței acesteia, ba poate tocmai împins de acest fapt, poetul își asumă riscul unei aventuri singulare, plină de dramatism: transferă totul, cu tîlhoasă sagacitate asupra propriei ființe. O angonistică de tip solitar baudelairean, trecută prin experiența „Cintecelor lui Maldoror” și expusă radițiilor și

meteoritilor imprevizibili al atmosferei acestui secol atomic. Spațiul său lăuntric e spațiul de conștiință și vis, de rătăcire și imperfecțiune al umanității însăși, sediu de iluzii destrămate și năruiri, de elanuri și sfîrșiri succesive. Element „punctiform” al lumii, spiritul poetului răsfrînge alterările acestuia, absurdul și vidul care o hrănesc pentru a o distruge, neantul și ruina ei. Printr-un efort de dedublare poetul se întoarce asupra lui însuși cu instrumente de o stranie perfecțiune, executînd cu un fel de laser verbal o lungă și chinătoare vivisecție. Păstrînd întotdeauna ceva enigmatic și tulburător, în luciditatea sa, el stăruie într-o mișcare abia perceptibilă la granița dintre real și ireal, dintre contingent și fantastic. Tîrîm de proiecție, zona aceasta e sortită luptei; aici începe duelul nemilos cu sine, cu lumea, cu himele; aici filtrează spleen-ul pînă la neșafăta atroză și atotcuprinzătoare; aici încearcă tentația infinitului sub forma experienței hăului, plonjează în neant și afirmă libertatea oceanului; aici, în sfîrșit, retrăiește și epuizează toate exotismelesibile.

Recunoscîndu-și vocația de greviș înăscut care ample de spaimă sau exasperază în jur, poetul va găsi în propria-i luciditate un argument definitiv în favoarea permanentizării refuzului său. Poetul nu-și poate reprima sentimentul de a lua în deriziu lucrurile aflate în deriziune, de a face caricatura tragică a lucrurilor tragice, de a executa unei arlecinate verbale cu ochii înghetați de spaimă. Nu numai în „Cintecor Plume (1930) dar și volume anterioare cum sînt *Qui Je Suis (1927)*, *Ecuador (1929)* sau altele care au urmat *La nuit remue (1935)*, *Le Jardin Interieur (1938)* exprimă oroarea lui mai puțin sacră și mai mult lucidă, desigur față de o lume improvizată moral. Declarat sau numai implicat refuzul lui Michaux presupune luptă, participare. Volutele frînte, zig-zagale ale versului lui Henri Michaux, nu sînt nici simple tipare de senzație, reflexe brute ale confruntării și

infruntării poetului cu existența, ci mai degrabă un coral foarte modern de strigăte îndurerate, amintînd de un Schönberg sau Penderewsky, poetic prin spontaneitatea și violența imaginilor. Forța de șoc a acestei poezii derivă din capacitatea artistului de a minui limbajul poetic, de a se siza prin el inesizabilul lăuntric, de a mări transparența lucrurilor care își exprimă esența prin claritate și a îngroșa penumbra în jurul a tot ceea ce își relevă taina prin penumbră. Versul lui Michaux, fraza sau propoziția acestuia, cuvîntul însăși fiind mai aproape de ritmul lăuntric al spiritului e mereu imprevizibil, spontan, răsturnător de perspective.

Dezarticulat, sau numai aparent dezarticulat, sîrînd peste rigurile sintaxei, neglijînd cu convingere legile prozodice tradiționale, versul lui Michaux are o dată cu limpiditatea și austeritatea unei sentințe antice, o tresărire adîncă, ceva de șoapță oraculară de ecou care din cauza tensiunii primordiale și-a depășit parcă spațiul natural de rezonanță și umblă straniu și impersonal, copleșindu-te din toate părțile deodată („Repos dans le malheur”).

Nobletea acestei poezii care-l situează pe Henri Michaux alături de un Eliot, Saint-John-Perse sau Ungaretti pare a sta în imensa tristețe purificatoare care o înalță, în luminozitatea astrală cu care autorul despică unei subteranele ființe, în sinceritatea adesea cumplită și în finețea ironică a percepției. „Propunînd o nouă măsură a omului”, Michaux, acest creator de labirinturi obscure, de spații pietrificate, de infinituri finite, va gravita mereu spre „clipa cu adevărat nufăr”, spre clipa unei desăvîrsiri posibile. Ce poate fi mai emoționant și semnificativ decît acest vers cu care se întoarce pe buze din aventura sa teribilă: „Mă-nțorc la matcă / mii de aripi de rîndunele peste / viața mea tremurată”. (Paix dans les brisements).

Vasile NICOLESCU
• Michaux par R. Brechon, Gallimard, 1959

Pace în năruiri

(fragment)

mă-nțorc la matcă
mii de aripi de rîndunele peste viața
mea tremură

prismă
într-o prismă lăsîndu-mă, rămîn
solemn anotîmp

valuri care-aduc nepăsarea
mă-ntîmpînd
împură și subredă măruntă viață fuge
de Viață

îmbrîncire a nălucilor spre mine
brăzdă

forma crăpată a unei făpturi uriașe
mă-nșoșește și soră îmi este
și miile de frunze le-ascult

Impresia tăioasă a greții de mine
înșoșește impresia tăioasă a mulțumirii
de mine

a mulțumirii amețitoare
a mulțumirii fără margini

o sete de contopire
o această sete de contopire

fluidă, fecundă
dublu al dublului
dublu al oricărei dublări
petale deschise

petale nesfîrșite, înmiresmate de
miresma inefabilului
floare a veșniciei

fîntini
pulsul ferestrei se trezește
pulsul luminos al zorilor

orbitor
orbitor

Șoim al slăbiciunii tale, Doamnel

Duhul care inspiră mi-a șoptit,
Sint cel care tremură,
Sint cel ce frînge,
Cel care lunecă, cel ce se cățăură
Cel care întoarce plata.
Duhul care înalță mi-a grăit :

Sint cel ce sfîrșește
Cel ce se duce și cel care pierde
Ei bine ! Tu ?
Și tu, aproapele, tu te-ai uitat pe tine ?

În jude mă înșcaun
Mă ghemui ca o vită
Pătrund în chip de tată.
Ca mamă zămislesc
Și tu, tu ce aștepi ?

Scursura te străbate Regescul Lăcaș
Cuvintele-și sint lame fînite între dinți
Slab, spui tu
Cum poate fi slab cel ce cutreieră
lumile ?

Pasăre sint. Și pasăre ești tu.
Eu sint săgeata cu pene-naripată
Eu zbor. Tu zbori.
Eu plutesc. Tu plutești.
Rătăcim între maxilarele Cerului și ale
Pămîntului.

Eu știu să frîng.
Să-ndoii
Să curg
Bătăile primite mă-ndîrjesc.
Eu știu să zgîrii
Să înfund

Să-năbuș
Să-nțorc în neființă pe cei vii
Și tu în sărăcie îmbelsugat
Și tu,
Tu soare ești prin setea buzel tale
Șoim al slăbiciunii tale, Doamne !

Privește :
Eu fac să se rotească-n joc, femeia
Șugrum pe cel bătrîn
Îmbăt rădăcina
Alerg cu turma de girafa
Și sint războinicul parașutat
Sint numai auz în mijlocul larmei
Cel ce înșală, cel ce taie cărarea
Fără de nume
Numele meu batjocorînd orice nume

Sint vîntul ce-aleargă prin vînt
Sint cel ce-a zămisliț pe zei
În pintecul meu au fost zămisliți
Din pintecul meu au fost izgoniți

Eu năru
Eu slobod cînd vreau
Înlătur
Cu glasul meu urmașul smulge
testiculele Sfinte

Eu murdăresc
Și răstorn
Și răstorn
Cîinii mei sfîșie ghicitoarea zăludă.
(Épreuves, exorcismes, 1940—1944)

În românește de
Vasile NICOLESCU

Odihnească-se în revoltă

În întuneric, în amurg îi va rămîine
amintirea
în ceea ce suferă, în tot ce asudă
în tot ce caută și nu îi dă de tîlc
în șlepul care plesnește la mal
în pornirea nebună a glontelui trasor
într-o insulă de pucioasă va zăcea
amintirea-i.

În cel ce-și poartă febra și nu-i pasă
de ziduri
în cel ce se-avîntă și capu-și zdrobește
în punșul fără cîință
în slabul mereu recalitrant
în pridvorul deschis cu forța îi va sta
amintirea.

În drumul care obsedează
în suflatul care-și caută oaza
în îndrăgostitul al cărui trup îl
părăsește

în călătorul înghițit de spațiu.
În tunel
în chinul care se-ntoarce asupra-i
în curajosul ce-ncearcă să calce
mormintele-n picioare

În orbita de flăcări a stelelor care
se izbesc
explozînd
în vasul fantomă, în logodnica veștejită
în cîntecul de amurg îi va sta amintirea.

În prezența mării
în distanța judeului
în orbire
în ceașca de otravă.

În căpitanul de cursă lungă
în suflatul celui ce-și spală pumnalul
în năuil care plînge pentru un întreg
popor

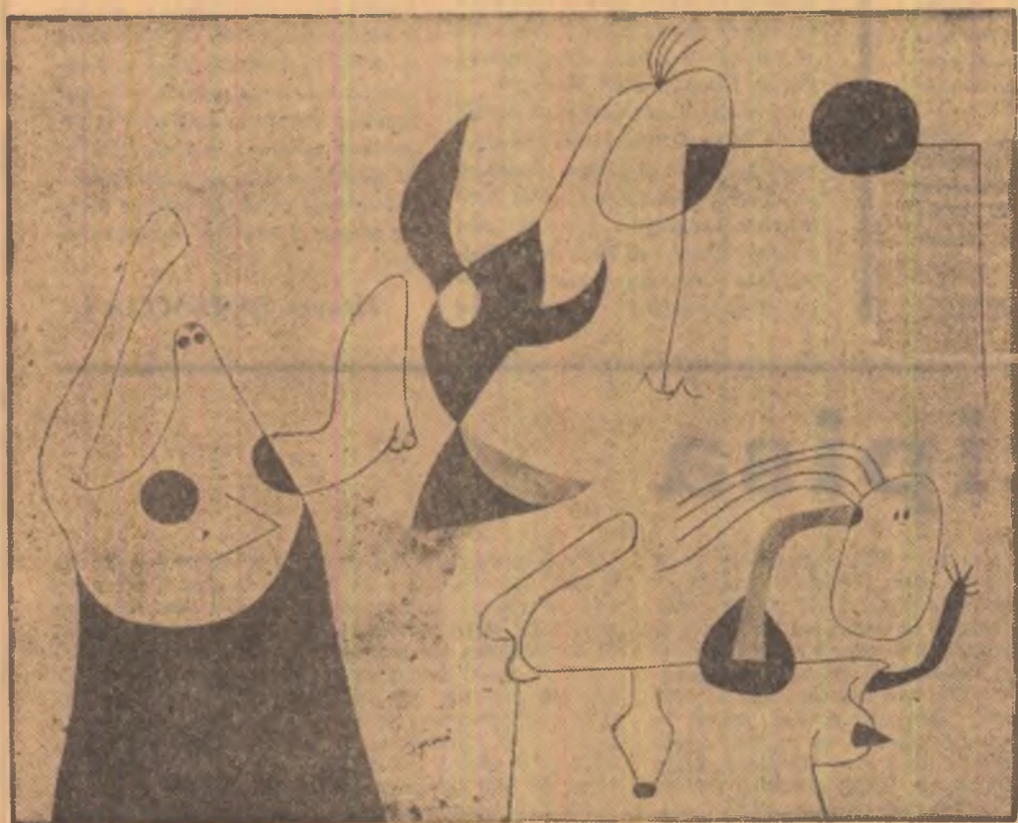
În ziua scuipatului pe-ofrandă.

În fructul de iarnă
în plămînul bățăliilor care încep din nou
în cel nebun în șalupă

În brațele răsucite de dorințe niciodată
împlinite

Îi va sta amintirea.

Dreapta :
HANS BELLMER : DESEN
Jos :
JOAN MIRO : FEMEI PE PLAJA

Pe drumul morții

Pe drumul Morții
Mama-nțilni o uriașă banchiză ;
Ea vru să spună ceva,
Era deja țirziu ;
O uriașă banchiză de vată.

Apoi ne privi pe fratele meu și pe mine,
Și plîns.

Îi spuserăm — minciună sfruntată —
că pricepem totul.

Și-atunci îi înflori pe buze un blind
suris de fată

Și era ea, adevărată,
Un suris atît de frumos, poznaș
aproape ;
Apoi a cuprins-o uriașă Opacă.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Bănușescu
Redactori șefi adjuncți
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacție :
Constantin Țoiu

REDACȚIA :
București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 51 54 ; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :
Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTEII”
Prezentarea grafică : Mircea Popescu
Paginator : Nicolae Ion